У пошані до піонерів — лицем до молоді!

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City. N.J. 07303
434-0237
434-0807
УНСоюзу: 435-8740
— Тел. з Ню Йорку: —
BArcly: 7-4125
УНСоюзу: BArcly 7-5337

РІК LXXVII. Ч. 12. ВІВТОРОК, 20-го СІЧНЯ 1970 ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ЦЕНТІВ 15 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDAY, JANUARY 20, 1970 No. 12. VOL. LXXVII.

Короткі вісті

Понеділок, 19 січня 1970 р.

В АМЕРИЦІ

ПРЕЗИДЕНТ НІКСОН 26 СІЧНЯ МАТИМЕ першу пресову конференцію в цьому році. Цю конференцію надаватимуть через радієві й телевізійні стації. Того дня мине точно один рік від того, як Ніксон мав у Білому Домі першу свою пресову конференцію, ставши президентом ЗСА. 22-го січня Президент виголосить свою промову про Стан Унії, а коло 30 січня він перешле Конґресові свій проєкт федерального бюджету на фінансовий рік, що почнеться 1-го липня 1970 р. Минулого тижня Президент працював над цими промовами в Кемпі Дейвід в Мериленді.

КАНАДА ПРИГОТОВЛЯЄТЬСЯ до введення метричної системи. Міністер торгівлі Жан — Люс Пепін повідомив Палату Громад, що буде найменована окрема Комісія, яка має підготовити все те, щоб перейти до метричної системи, це значить закинути цалі, стопи й ярди та користуватися метром. Покищо не плянується в цій справі схвалювати закон. Канада, ЗСА, Австралія й Нова Зеляндія — це ті країни, які не мають ще метричної системи. Велика Британія вже працює в тому напрямку, щоб до 1975-го року була введена метрична система. Міністер Пепін заявив, що введення метричної системи конечне, і канадійський уряд має діяти в цьому напрямку.

ТРИ ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ СТВЕРДЖУЮТЬ, що економіка ЗСА продовжує сповільнювати темп свого збільшення. Ці показники такі: 1. Промислова продукція в грудні минулого року зменшувалася вже п'ятий місяць. 2. Особисті прибутки в грудні збільшилися в грудні найменше в порівнянні з іншими місяцями 1969 р. 3. Також будівельний промисл найгірше стояв в грудні в порівнянні з іншими місяцями року. 15-го грудня ствержено, що крайова проукція в четвертій чверті минулого року не мала взагалі жадного збільшення в порівнянні з попередніми трьома чвертями. Виникає пародоксальний стан, що зменшується темп збільшення економіки, але не зменшуються ціни, бо повідомлено про подорожчання сталі.

СТАЛЕВА КОРПОРАЦІЯ „БЕТЛЕГЕМ" повідомила, що збільшить ціну на яких 5 відсотків на ті сталеві продукти, яких вживається при будові домів, кораблів, мостів і великих машин .Збільшення ціни має обов'язувати вже від 1-го березня ц. р. Ця Корпорація стоїть на другому місці щодо скількости продукції сталі, бо першою є Юнайтед Стейтс Стіл Корпорейшен. Коли й інші сталеві корпорації збільшать ціну на сталь, то це буде сильним ударом проти акції Уряду президента Ніксона, який старається поборювати інфляцію та закликає не збільшувати цін на товари та не домагатися більшої заробітної платні.

61 ВІДСОТОК ОПИТУВАНИХ ХВАЛИТЬ урядування Ніксона в навечір'я другого року його влади в Білому Домі. Опитування перевела відома аґенція публічної опінії д-ра Джорджа Ґеллупа з Принстону, Ню Джерзі. 61 відсоток хвалить Ніксона, 22 відсотки заявили ,що вони не вдоволені з урядування теперішнього Президента, а 17 відсотків не висловили своєї опінії. Ця аґенція 19 разів опитувала виборців в справі популярности Ніксона, і з цих всіх опитувань виходить, що пересічно 62 відсотки хвалять Президента. Найбільше число прихильників Ніксона було 3-го листопада після промови про В'єтнам — 68 відсотків, найменше під час депресії в справі війни в жовтні 1969 р. — 56 відсотків.

У СВІТІ

СОВЄТИ ФАЛЬШУЮТЬ власні мапи — ствердили американські державні картографи, прийшовши до висновку, що Совєти зумисне почали перерисовувати свої різні мапи, подаючи фальшиве географічне положення різних міст. В деяких випадках різниця між новими й старими совєтськими географічними картами доходить до 10-ох миль. За американськими коментарями — Совєти роблять це не так з уваги на західні держави, які розпоряджають великим числом давніх совєтських мап, як з уваги на Комуністичний Китай, що його легше одурити. Ту фальсифікацію Совєти переводять ніби з мотивів „державної безпеки".

У ЛІБІЇ СТВОРЕНО новий уряд. На чолі 12-тичленного кабінету став 27-літній полк. Муаммар ель-Квадцафі, лідер військової змови, внаслідку якої переведено в минулому році державний переворот у Лібії, скинувши тамошнього короля Ідріса. Новий прем'єр Лібії є великим звеличником єгипетського президента Нассера.

ПЕРШИЙ КОМУНІСТИЧНИЙ РЕЖИМ ПРОГОЛОШЕНО В АФРИЦІ в колишній французькій колонії Конґо, з столицею Браццавіль. Марієн Нґуабі проголосив кол. французьке Конґо „людовою республікою" на „марксоленінської ідеології" з Інтернаціоналом, як державним гимном, серпом і молотом в державному гербі. В сусідньому кол. бельгійському Конґо велике стурбування з цього приводу. Столиці обох конґолійських держав — Кінгаза і Браццавіль — розмеживані тільки рікою Конґо. Кол. бельгійське Конґо куди більше територією і населенням та сильніше військом й економікою за кол. французьке Конґо.

ПРЕЗИДЕНТ КІПРУ АРХИЄПИСКОП МАКАРІОС ВІДВІДАВ Атени, де він та грецький прем'єр Георґ Пападопульос проголосили спільний комунікат із різким натавруванням теористичних актів, що їх на Кіпрі переводить екстремна права грецька підпільна організація, яка змагає до з'єднання Кіпру з Грецією. З Греції Макаріос поїхав до Риму на побачення з грецьким королем Константином, який живе в Римі на тимчасовому добровільному вигнанні.

В БРИТАНІЇ АРЕШТУВАЛИ парляментарного посла з урядової Партії Праці 68-літнього Вілліяма Овена під закидом постачання „потенціяльному ворогові" різних засекречених документів. Овен буцім-то був на службі тієї чужої держави від серпня 1961 до грудня 1969 року. Припускають, що річ іде про Східню Німеччину.

У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ ПОМЕР СВ. П. ВОЛОДИМИР ЛЕВИЦЬКИЙ

Філядельфія. — У п'ятницю, 16-го січня 1970 року тут помер на 58-му році життя св. п. Володимир Левицький. Парастас буде відправлений у вівторок, 20-о січня о год. 8-ій вечора в похоронному заведенні Ренната при 858 Норт 22-ій вулиці, а похорон в середу, 21-го січня, о год. 8-ій рано з згаданого похоронного заведення до церкви св. Миколая при 24-ій Попляр вулицях, опісля на цвинтар у Факс Чейсі.

Громада в Ню Гейвені врочисто відзначає Січневі Роковини

ПОСАДНИК МІСТА НЮ ГЕЙВЕНУ ПІДПИСУЄ ПРОКЛЯМАЦІЮ В ПОШАНУ ПРОГОЛОШЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТИ УКРАЇНИ

Сидять (зліва): о. шамбелян Іван Стах, канцлер Стемфордської Дієцезії, посадник міста Ню Гейвену Бартоломю Гайда і о. Йосиф Скульський, помічник пароха української католицької церкви в Ню Гейвені. Стоять (зліва): д-р Ярослав Туркало, заступник голови, д-р Іван Кизик, імпрезовий референт, Христя Добчанська, представ. Студентської Громади, д-р Михайло Снігурович, голова, Марта Кизик, представн. Студ. Громади, проф. Іван Телюк, заступник голови, і сотник Іван Стратичук, скарбник і референт Народного Фонду УККА, Відділ Ню Гейвен.

Ню Гейвин. (М. Я.) У понеділок 12 січня, посадник міста Ню Гейвену Бартоломю Гайда підписав проклямацію в пошану річниці відновлення Української Держави і визначив день 22 січня Українським Днем в Ню Гейвені. Акт підписання проклямації відбувся в бюрі посадника о годині 12 в полудне в присутності членів Управи Відділу УККА в Ню Гейвені, які явилися під проводом голови д-ра Михайла Снігуровича. В делеґації взяли теж участь о. монсіньйор Іван Стах і о. Йосиф Скульський, як теж дві представниці місцевої студентської громади.

Цим українська громада започаткувала імпозантні святкування 52-гої річниці проголошення Незалежности Української Народної Республіки і 51-у річницю Акту Соборности Українських Земель. Програма святкування проходитиме так:

В четвер, 22 січня і в неділю 25 січня повіватиме із ратуші міста Ню Гейвену український прапор. В суботу 24 січня відбудеться бенкет і баль в великій залі Парк Плаза готелю в пошану січневих роковин. Головним промовцем буде генерал-полковник Павло Шандрук і сенатор Томас Дадд. В бенкеті візьмуть участь чолові представники українського і американського політичного світу. По бенкеті відбудеться баль, який започаткує українська танкова група „Веселка" українськими народними танками. Грає оркестра „Амор".

В неділю, 25-го січня, будуть відправлені Богослуження в обох українських церквах в намірені українського народу. Того самого дня о год. 12.30 пополудні відбудеться врочистість зложення вінка в пошану борцям-героям за волю під обеліском, на якому горить вічний вогонь (в середмісті, перед будинком управи міста). В цьому акті, який буде започаткований і закінчений молитвою, яку проведуть українські священики, візьмуть зорганізовану участь українські комбатанти та Станиці Пласту і Осередку СУМА. Промовлятиме посадник міста Ню Гейвену. Церемонія ця буде фільмована місцевою телевізійною стацією і передана в рамцях вісток цією стацією.

Громада в Джерзі Сиги відзначила Роковини Державности інавґураційним виступом дівочого хору СУМА

Джерзі Ситі. — Була багатомовна символіка в тому, що мистецьку програму цьогорічного Свята Державности і Соборности в цій громаді майже в цілості виконала молодь, включно з інавґураційним виступом новозорганізованого дівочого хору при Осередку СУМА ім. ген. хор. Тараса Чупринки в Ню Йорку під дириґентурою інж. Романа Степаняка. Нікого з цих виконавців мистецької програми, і мабуть їх батьків, не було ще на світі, як сповнилися віковічні мрії українського народу й Україна стала суверенною і соборною, ні від кого незалежною Українською Державою 52 роки тому і відзначування цих світлих роковин молодою ґенерацією було наче символічним перебранням тих великих ідеалів, що зв'язаі з роковинами 22-го січня. Молодь становила і поважну частину публіки, що майже заповнила велику залю Українського Народного Дому, в якій Свято відбулося в неділю, 18 січня о год. 4-ій пополудні.

Програму Свята започатковано співом Американського Гимну, що його заінтонував п. Василь Гела. Молодий сотрудник парафії св. Петра і Павла всч. о. Давид Клуні провів оригінальну молитву, а відкрив свято д-р Євген Котик, гол. місцевого Відділу УККА, який влаштував це відзначення Великих Роковин. Святочну промову виголосив прем'єр Уряду Карпатської України п. Юліян Ревай, говорячи про значення 22-го січня з перспективи та в світлі сьогоднішнього часу. Старший пластун Любомир Білик відчитав текст проклямації посадника міста, якою він проголошує 22-го січня Днем Української Незалежности та доручає, щоб у тому дні на ратуші міста, побіч зоряного американського прапору, повівав синьо - жовтий стяг вільної України. Мистецьку частину програми виконав згаданий дівочий хор Осередку СУМА з Ню Йорку під дириґентурою інж. Романа Степаняка та при музичному супроводі п. Тараса Левицького, виконавши ряд народних, стрілецьких і повстанських пісень у першій і другій частині програми. Відповідні до нагоди декламації виголосили Ганurся Дидик та учні місцевої Рідної Школи Леся Кахнич і Михась Левко. Свято закінчено співом українського національного гимну. Сцену удекорував п. Володимир Кухта. Після імпрези місцеві Пані приготовили прийняття для гостей, що брали участь у програмі. Юних хористок привітав окремо голова Відділу УККА д-р Євген Котик, а в імені хористок відповідав і дякував голова Осередку СУМА в Ню Йорку п. Корнелій Василик.

Генеральний секретар ОН переговорює в Ніґерії про долю Біяфри

Ляґос. — Генеральний секретар Об'єднаних Націй У Тант, який під час воєнної катастрофи Біяфри знаходився на африканському континенті, в ході відвідин до 10-ох тамошніх чорних держав, прибув з Абіджану в Узбережі Слоневої Кости до столиці Ніґерії Ляґосу. Його привітав на летовищі голова Ніґерії ген. Якубу Говон, з яким У Тант має переговорити про всі наслідки капітуляції Біяфри, взявши на увагу, що хоч Ніґерія вийшла переможцем у війні проти Біяфри і привернула Біяфру, колишню свою Східню провінцію, назад до державної одности з 11-ма іншими провінціями Ніґерії, проте 30-тимісячна війна знищила економіку в цілій Ніґерії та розхитала її державно - адміністраційний апарат. Після нарад з генералом Говоном У Тант відлетить до Порту Гаркурту на теридорії колишньої Біяфри і, може, й до інших тамошніх місцевостей, щоб перевірити наочно ступінь потреб тамошнього населення. Щойно в минулу неділю, в 10 днів після капітуляції Біяфри, центральний уряд Ніґерії дозволив частині закордонних журналістів, які в числі коло 200 осіб зібрались в Ляґосі, відлетіти до Порту Гаркурту. Вони були вже такі огірчені відношенням до них збоку ніґерських властей, що влаштували були демонстрацію перед палацом ген. Якубу Говона. До Ляґосу прибули деякі літаки з допомогою від Британії, як теж вилетів туди з Женеви великий вантажний літак з 8-ма тоннами ліків від Міжнародного Червоного Хреста. Зате данський літак, який віз був 11 тонн ліків та інших медичних предметів, як допомогу від Данського Червоного Хреста, вернувся назад до Копенгаґену, бо власті в Ляґосі не дозволили йому приземлитись. Вони відкинули взагалі всяку допомогу збоку скандинавських країн, які в часі війни допомагали були Біяфрі. Внаслідку того неприхильного становища уряду Ніґерії супроти всіх держав і міжнародних організацій, які в будь-якій формі несли допомогу Біяфрі, розв'язалася Спільна Церковна Допомога, заснована власне задля несення допомоги Біяфрі. 7.500 тонн харчів і всяких інших предметів першої потреби, змагазинованих в Сао Тому під португальською адміністрацією, будуть повернені жертводавцям. Але ситуація на колишній території Біяфри не така страшна, як спершу здавалося, бо Папа Павло VI висловив в минулу неділю 18 січня ц. р. у своїй промові до вірних на площі св. Петра у Римі — вдоволення з приводу заяв „відповідальних кіл" Ніґерії, що не буде актів пімсти супроти біяфрівців.

Віце-президент Еґню вдоволений вислідами своєї подорожі на Далекий Схід

Гонолюлю. — Віце-президент Спіро Еґню прибув в минулу неділю 18 січня ц. р. до Гонолюлю на Гавайських островах, в поворотній дорозі до Вашинґтону з своєї подорожі до 11 далекосхідніх і південно - азійських держав яка переборола 37.000 миль. Він зупинився 2 дні в Гонолюлю, перевівши довгу нараду з головним командантом американських збройних сил на Тихоокеанському обширі, адміралом Джаном МекКейном, якого він поінформував про свої розмови з лідерами відвіданих ним країн. Коли віце-президент Еґню їхав у ту подорож, то адмірал МекКейн, першорядний знавець далекосхідніх відносин, дав Віце - президентові різні потрібні йому інформації. Спіро Еґню застерігся в розмові з журналістами, що він складе докладне звідомлення про свої відвідини в 11-ох країнах щойно після повороту до Вашинґтону й звітування Президентові Ніксонові, але покищо ствердив тільки, що він дуже вдоволений становищем країн, що їх він відвідав, супроти З'єднаних Стейтів, та своїми розмовами з їхніми лідерами.

Ізраїль бомбардує околиці Каїро в Єгипті

Єрусалим. — Ізраїльські літаки перевели в минулу неділю 18 січня ц. р. вже четвертий раз бомбардування різних військових об'єктів у віддалі 9, 12 і 16 миль від столиці Єгипту Каїро. Деякі об'єкти бомбардування знаходилися у віддалі 5-ох миль від головного єгипетського летовища Альмаза й були обстрілювані протилетунською артилерією, розташованою довкола того летовища. Ізраїльці твердять, що всі їх літаки вернулися до своїх баз, але єгипетський комунікат сповістив, що ізраїльський літак збито. В попередньому рейді ізраїльці втратили один літак і призналися до цього та признати, що пільот попав у єгипетський полон, — єгипетські араби твердили, що збили три літаки, — що ізраїльські власті рішуче заперечили. Бомбардування летунством різних об'єктів на території Єгипту, віддаленех на захід від Суеського каналу навіть на 75 миль вглиб єгипетської територі, має на цілі — як заявив публічно ізраїльський прем'єр Голда Меір — „скерувати погляди єгипетських лідерів на інший шлях", себто переконати їх, що тактика повільного воєнного винищування обосічна, бо вдаряє не тільки по Ізраїлі, але й по Єгипті та інших арабських сусідах Ізраїлю.

Помер 96 річний провідник Мормонів Дейвід МекКей

Солт Лейк Сиггі, Ютаг. — 18 січня помер президент Мормонської Церкви Дейвід Омен МекКей у віці 96-ох років. Помер внаслідок недуги серця, нездужаючи впродовж двох останніх років. Похорони відбудуться в четвер 22-січня. Президент Ніксон в окремій заяві повідомив про смерть цього „визначного провідника", а якому Америка втратила передового промадянина і велику людину. Президент Р. Ніксон потішає нарід, що дух померлого житиме далі і даватиме натхнення трьом мільйонам його прихильників та тому народові, який він так любив і якому так жертвенно служив. Поки буде вибраний новий провідник, то церковними справами Мормонської Церкви керуватиме Рада Дванадцятьох Апостолів. Сподіваються що на провідника вибраний буде президент Ради Дванадцятьох — Джозеф Філдінґ Смит, який має 93 роки.. Гадають, що смерть провідника Церкви Святих Судного Дня, як називається офіційно ця Церква, не спричинить якоїсь зміни в політиці цієї Церкви.

ДВАДЦЯТЬ РОКІВ СЛУЖБИ ГРОМАДІ

В січні цього 1970-го року Радіопрограмі Василя Шарвана в Боффало сповняється 20 років безперервної служби Українській Громаді. З цієї нагоди Радіопрограма та її керівник п. В. Шарван одержали численні привітання і побажання, до яких долучується Український Народний Союз та його В-во „Свобода", яких з цією радіопрограмою завжди в'язали дружні відносини і співпраця. Інформації про цю Радіопрограму та її праці подані в статті проф. М. Лози: „Заслужений ювілей" на іншому місці в цьому числі. На фото — керівник Радіопрограми та його співпрацівники. Стоять (зліва): літературний керівник програми д-р Михайло Лоза, власник і керівник програми Василь Шарван, дикторка пані Ірина Чмола, керівник релігійних програм о. шамбелян д-р Павло Івахів та політичний коментатор проф. Зенон Саган.

Конґрес починає працю після 26 денного відпочинку

Вашинґтон. — 19-го січня обидві Палати Конґресу почали працю після довгих різдвяних вакацій, які тривали 26 днів. Президент Ніксон переслав Конґресові дуже важливий законопроєкт про федеральну допомогу 10-ом мільйонам вбогих робітників. Це найважливіша програма у внутрішніх справах від часів відомої програми так званого „Нового розподілу" за президента Ф. Д. Рузвельта. В політичних колах побоюються, що ця програма може не бути схвалена тому, що демократичний Конґрес не схоче, щоб в цьому виборчому році схвалено законопроєкт, який міг би принести користь Республіканській Партії. Секретар здоров'я, освіти і добродійности Роберт Г. Фінч вже випустив першу стрілу, оскаржуючи „природних союзників" цієї програми, лібералышх демократів, в тому, що вони загрожують схваленню цієї урядової програми. Демократи відповіли на це, що Фінч „зробив тактичну помилку перед початком боротьби" за цю програму. Конґрес має вирішити цілу низку інших програм, крім нової добродійної програми. Невирішена справа поштової реформи, контролі злочинів, виборчих прав, допомоги безробітним, допомоги державам, де люди голодують, та проблема розподілу федеральних податків між стейти.

Колишній шеф поліції в Далласі про „темні місця" у звіті Комісії Воррена

Даллас, Тексас. — Джессі Е. Каррі, який був шефом поліції в місті Далласі в Тексасі, де 22 листопада 1963 року вбили тодішнього президента Джана Ф. Кеннеді, видав книжку про це вбивство, в якій твердить, що досі урядово не опубліковано всього того, що відоме про той злочин. Каррі використав поліційні архіви в цій справі, в яких є копії звітів різних аґентів та фотографії, і твердить, що в цих матеріялах немає точно з'ясовано того всього, що ділялося на шостім поверсі магазину зі шкільними книжками в тому часі, коли застрелено Кеннеді. На думку тодішнього шефа поліції єдиний свідок, який зізнавав перед Комісією Воррена, яка досліджувала спрзву вбивства президента Кеннеді — Говард Л. Бреннен, — склав непослідовне зізнання перед поліцією в Далласі, але пізніше Ворренова Комісія вважала цього свідка за „ключового", бо він твердив, що бачив, як Лі Гарві Освалд стріляв двічі до Кеннеді. Книжка Каррі коштує 1.50 дол., і її продають в крамницях в Далласі.

Остап Улицький помер в Ню Йорку

Ню Йорк. — В неділю 18-го січня о год. 2-ій пополудні в одному з місцевих шпиталів навіки закрилися очі мґра Остапа Улицького, колись одного з найбільш активних членів українського революцсійного руху в Західній Україні, великого ідеаліта, пластуна Скоба та дириґента шкільних, пластових, народних і церковних хорів в Україні й опісля на еміґрації. Покійний вже Остап Улицький народився в Стрию, Західня Україна, 14-го лютого 1911-го року. Середню школу й університетські студії закінчив у Львові і належав до тих небагатьох студентів, яким пощастило оминути арешту і засуду, не зважаючи на їх видатну активність у революційному русі. В результаті другої світової війни він, як і десятки тисяч інших українців, опинилися на скитальщині в Европі й опісля з родиною приїхав до Америки, майже весь час займався дяковчительством та дириґентурою в українських церквах і громадах, найдовше в Брукліні, опісля в Озон Парку. Від 1949-го року був членом Українського Народного Союзу. Осиротив дружину Лідію, дочку Анну та синів Ігоря, Юрія і Андрія. Панахида буде відправлена в похоронному заведенні Волш і Лябелля при 87-ій вулиці і Джамейка евеню у Вудгейвені у вівторок, 20-го січня о год. 8-ій вечора, а похорон наступного дня, в середу 21-го січня, о год. 9-ій рано із згаданого похоронного заведення до церкви Покрови Пресв. Богородиці при 87-ій вулиці і 97-ій евені в Озон Парку й опісля на цвинтар.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Ass'n, Inc. at 81-83 Grand St., Jersey City, N.J. 07303
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
Subscription Rates: One year $18.00; six months $9.50; three months $5.00. For UNA members monthly 65¢.
Статті підписані їх авторами, не мусять відповідати становищу редакції.
P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Повітря і вода

Одною з найбільших проблем Уряду ЗСА стала конечість боротьби проти занечищування повітря і води — двох найперших передумов існування всіх живих істот. Щоб з'ясувати цю проблему, яка щораз більше хвилює громадян, редакція журналу „ЮС Ньюз енд Ворлд Ріпорт" запросила головного наукового дорадника президента Ніксона, фізика світової слави Лі ДюБриджа, який впродовж 22-ох років був президентом Каліфорнійського Інституту Технології і членом державних Рад у справах атомової енергії, оборонних дослідів та комунікації, і провела з ним інтерв'ю, проголошене у скороченні на 5-ох сторінках того журналу з 19-го січня ц.р.

Названий високий учений фахівець признає, що занечищування повітря і води може становити небезпеку для здоров'я багатьох людей, особливо в містах. Але він проти перебільшування й узагальнювання цієї загрози, зокрема проти твердження, що коли процес занечищування повітря і води в ЗСА поступатиме в тому самому темпі, то в 2.000-му році американському народові загрожує загин. Він звертає увагу на те, що в упромисловленій країні з великим добробутом занечищування повітря і води до деякого ступня невідхильне, бо продукція ужиткових предметів мусить включати й деякий відсоток продукції зайвої, що її треба нищити чи викидати. Коли б хтось радикальним способом хотів „очистити" тепер американське повітря, то мусів би автоматично припинити весь комунікаційний рух, закрити всі фабрики та варстати, що, очевидно, є нісенітницею. Проблема зводиться головно до двох точок: винайти нові чи вдосконалити наявні джерела енергії, які в практичному застосуванні давали б якнайменше занечищуючих повітря виділин, і — знайти способи, як позбуватись отих зайвих, пошкоджених і зужитих предметів, таким коштом, який відповідав би спроможностям народу. Найбільше лихо в тому, що тепер люди, фабрики, підприємці, міста й оселі позбуваються зайвих залишків продукції найпримітивнішим способом: спалюючи їх на вільному повітрі, зсипаючи до річок, ставів і океанів та творячи велетенські смітнички. Мусить прийти відворот від цієї примітивної методи в напрямку до науково визначених впорядкованих способів, які вправді коштуватимуть великих сум — аж до більйонів долярів — але йтимуть з кишень однаково підприємців, як стейтів, міст та рядових громадян-споживачів, як видаток на охорону здоров'я і покращання вигляду країни.

Проголошене названим журналом широке інтерв'ю з найбільшим фахівцем цієї справи з'ясовує, що занечищування повітря, води і землі та заходи проти нього — це дійсно надзвичайно складна проблема, до цього часу занедбувана, але щораз актуальніша. Як для розв'язки всіх складних проблем і тут потрібні фахівці, а міркування ляиків на цю тему іноді дуже наївні і недоречні. Так, наприклад, д-р ДюБридж з'ясовує, чому покищо неможливо заступити в автомобільній продукції „брудний" газоліновий погін „чистими" електричними батеріями. Виступ цього вченого кидає теж світло на одну, мало широкому громадянству відому ділянку діяльности Уряду і різних його агенцій. Наче на потвердження заяви д-ра ДюБриджа, що Уряд Ніксона активно займається боротьбою проти занечищування повітря і води — прокуратура в стейті Ню Джерзі зголосила скаргу проти 13-ох компаній за занечищування Нюйоркського порту, а федеральна прокуратура в стейті Ню Йорку зголосила подібну скаргу проти занечищування повітря сімома промисловими концернами. Подібні скарги зголошує прокуратура в різних стейтах і містах.

Д-р ДюБридж слушно пов'язує проблему занечищування повітря, води й землі з проблемою раптового зросту населення, який автоматично потягає за собою зріст промислової продукції для задоволення потреб щораз більшого числа людей і творення щораз нових варстатів праці. Минулися часи, коли американський континент заселювали індіяни і єдине, чим „занечищували" вони повітря, були їхні димові сигнали, які були тодішньою „поштою".

Занечищування повітря й води до такого ступня, який уже є загрозою для здоров'я і життя людей, звірят та риб, — це ще один доказ, що поступ цивілізації має благодатні, але й погубні сторінки. Задля матеріяльних користей і з легкодушности, задля наживи і поганої звички йти по лінії найменшого опору, легковажиться зло, аж поки воно стає загрозливим. Будучи свідками різних сучасних „революцій", ми спостерігаємо сьогодні й „революцію" проти занечищування повітря і води, без яких люди й тварини не можуть жити.

Мих. Килимний

НА З'ЇЗДІ КОЛГОСПНИКІВ ПЕРЕМОГЛИ... КОМПОЗИТОРИ

(1)

Куритиба. — Кажуть, що промови кремлівських можновладців попередньо опрацьовують фахівці з різних галузей. Идеться не тільки про зміст тих промов, про дані з економіки, культури чи там військової справи, а про спосіб їх виголошення, навіть про приймання їх слухачами, аж до того, коли мають бути просто „оплески", „бурхливі оплески, що переходять в овацію" або й „спонтанні оплески, всі встають і співають „Інтернаціонал". Отож, до згаданої праці залучають також письменників, журналістів, акторів та... композиторів. Останніх для того, щоб надавали промовам належної звучности.

Це — не легко, як може комусь здаватися. Ось, візьмімо для прикладу зовсім недавній факт.

Після районових „зльотів", обласних та республіканських з'їздів, відбувся всесоюзний з'їзд колгоспників з участю аж 6 тисяч делеґатів. Подія, безперечно, важлива хоч би через те, що попередній всесоюзний з'їзд колгоспників мав місце ще за Сталіна, і то ще в 1935-му році. Виглядало на те, що подібних видовищ взагалі більше не влаштовуватимуть, бо колгоспи, чого тут гріха таїти, не живуть, а животіють, тягнучи комунізм у прірву.

А пригадаймо, що робилося й робиться для тієї колективізації! Спочатку було поділене стягання хліба вселяких „х л і боздачами", „експортними" податками, перевиконанням „плянів", „засипкою насіннєвих фондів". Далі прийшла „ліквідація куркуля, як кляси", потім штучний голод 1932-1933 років. А ще додати загибель безлічі селян у катівнях НКВД, засланих туди, „де Макар телят не ганяв", але вже не почули від Тичини:

> Не той тепер Миргород,
> Хорол річка не та...
> З'явилася трактористка...
> ... На каблуках.

Напівмертвими, виснажене й зголодніле українське село в горі та розпуці втопило свій голос, перестало співати. Через те й Миргород став інакший, і Хорол - річка змінилась, і селянська дівчина, тепер уже у вигляді трактористки, не має в що взутися.

В остаточному ж висліді внаслідок проведеної колективізації, сільське господарство СССР ніяк не вийде з кризового стану. Досить сказати, що Совєтський Союз уже кілька років підряд змушений купувати пшеницю в ЗСА, Канаді, Австралії, а минулого року закупив чимало кукурудзи у Бразилії.

І ще одне: в Совєтському Союзі колгоспним родинам приділялось досі в середньому по 20 соток гектара у власне користування, так звані „присадибні ділянки", які, разом взяті, становлять 3% орної землі, але дають вони понад 50% всілякої зеленини, молока, масла, яєць та м'яса (головно курячого й качиного). Ось так маленький „капіталістичний залишок" глузує з сколективізованого „соціялістичного" сільського господарства.

І тому на з'їзді колгоспників кремлівським можновладцям не легко було розмовитися так, щоб і усмішку зберегти на обличчі і бадьорого тону не втратити. Це вже було помітно з виступу генерального секретаря ЦК КПСС, Леоніда Брежнєва, що вважається фахівцем від сільського господарства, бо, крім диплома інженера-металюрга, має також диплом... зоотехніка.

Брежнєв спочатку таки не усміхався і голос його не дуже дзвенів, коли мусів виходити з так званих „помилок". Й ті хвилини він вирішив говорити апатично, не виявляючи ні свого настрою, ні свого ставлення до порушуваних справ. Ніби між іншим, процідив, що через „брак досвіду" багато разів припущено було помилки в проведенні колективізації, але „партія мужньо признається до вчинених помилок і показує їх людям, одночасно вживаючи заходів для направи стану речей..."

Після проведення колективізації минуло понад 35 років. За цей час можна було б чомусь навчитись, коли не в себе, то хоч у людей. Адже побував ще десь років шість тому в Данії Нікіта Хрущов. На власні очі побачив там кооперативні селянські господарства, які супроти колгоспів мають таки зразковий, просто ідеальний вигляд. І що ж? Замість повчитися та подякувати за науку, Хрущов образив кооператорів Данії та ще й зухвало пробіждав: „А ми вас все таки угробимо!" Про цей факт Брежнєву добре відомо. Міг би вже й він та Підгорний, що теж виступав на з'їзді, за минулі п'ять років своєї влади побувати в тій самій Данії, щоб наочно переконатися, що колгоспна система таки нідочого, що в світі вже давно існують набагато кращі системи сільського господарства.

Замість того керівництво партії цупко тримається за потворні сталінські колгоспи, вбачаючи в них не тільки шлях до комунізму, а й самий комунізм. Хоч від колгоспів багато натерпілися і терплять не тільки підсовєтські люди, а й сама совєтська держава. Отже, в СССР доктрина побиває здоровий глузд, вірність доктрині ставиться набагато вище від інтересів населення. Цим, до речі, ще раз підтверджується протинародність комуністичного режиму.

Леонід Брежнєв та Микола Підгорний, промовляючи на з'їзді колгоспників і згадуючи про „помилки", жадним словом не згадали про свою діяльність у заранні сталінської колективізації, не поділилися з присутніми шістьма тисячами делеґатів

В. Чапленко

„НОВІ БАЙКИ" ОЛЕКСИ ЗАПОРІЗЬКОГО

Наприкінці минулого року заходами і за редакцією вдови недавно померлого еміґраційного письменника Олекси Запорізького вийшла збірка його байок під назвою „Нові байки" (Ню Йорк - Сиракюзи, 1969 р.). До цієї збірки ввійшли всі його байки, раніш публіковані в збірках „Байки" (Авґсбурґ, 1948 р.) та „Нові байки" (Куритиба, 1953 р.) і ще не публіковані. На жаль, ця „видавнича історія" не зазначена в рецензованому виданні, і я тільки шляхом зіставлення усіх цих збірок виявив це. Але те, що до останньої збірки ввійшли й раніш друковані, — не вада, а плюс видання, бо бразилійське видання було на такому поганому папері, що його тексти довго не збереглися б. Та й на ринку в Північній Америці цього видання майже не було. Останнє видання цінне ще й тим, що до нього додано біографічні вістки про передчасно померлого письменника — уривок з його автобіографії та стаття редакторки д. Надії Сеник „Дещо про автора", його портрет роботи Ів. Денисенка, а також автограф — підпис та репродукції двох рукописів. Книжка надрукована на добрному папері, і вона назавжди збереже літературну спадщину цього талановитого письменника.

Нових байок у цьому виданні 102, а разом із раніш опублікованими 203. Уже сама ця імпозантна кількість звертає на себе увагу. Крім того, розміром це здебільшого чималі віршовані твори, на цілу сторінку книжкового формату. І цей розмір умотивований тим, що автор уважав байку за „новелю - мініятюру" (стор. 186). Звичайно, не велика кількість байок і не їхній розмір визначають літературну вартість цього видання, а їхня жанрова якість, і це треба хоч приблизно тут поцінувати. У „Свободі" з 18 червня 1954 року я надрукував рецензію на бразилійське видання „Нових байок", тим то в цій рецензії буду говорити вже тільки про вперше у цій збірці опубліковану кількох їх. Це моє завдання тепер полегшують ті інформації, що їх подала в отій своїй статті редакторка.

З цих інформацій ми довідуємось, що Олекса Запорізький ставився до свого байкарства з великою дбайливістю, багато працював над своїми текстами. „Задум байки він „виношував", передумував, а писав байку дуже швидко. Сідав і, здавалося, готовий сюжет „виливав" на папір. Потім опрацьовував. Знаходив інші слова, вирази. Відкладав ту байку на якийсь час, потім знову брався до неї, і зно-

ву з'являлися нові варіянти" (стор. 184). Він укладав нові сюжети і не раз казав: „Треба створити оригінальну українську байку, що своєю мистецькою досконалістю стала б поряд найвищих осягів світової літератури у цім жанрі і допомогла б світові зрозуміти духові глибини нашого народу" (стор. 188).

Щоб підкреслити оригінальність своїх сюжетів, Олекса Запорізький і називав свої збірки „Нові байки". У цій „оригінальності переважної більшости його байок їхній перший плюс. А що ці сюжети здебільша побудовані добре, то це їхній другий плюс. А з добре побудованих сюжетів логічно випливає й мораль чи, як це називав Гр. Сковорода, „сила" в його байках. От, наприклад, у байці „Голуб і Сова" з тієї кумедної ситуації, що Сова прийняла на свою адресу залицяння Голуба до Горлиці, Горобці зробили такий висновок:

> На світі нашому
> чогось воно010 так:
> Погамним не вважає
> сам себе ніхто.

Навіть тоді, коли автор не подає у прямій формі моралі чи „сили", відповідний висновок у цьому розумні читач легко може зробити й сам. Як свідчить редакторка, наш байкар робив це свідомо — не давав готової моралі. „Характерна ознака байки — мораль, — пише вона. — Олекса ж для більшости байок не дав моралі, мовляв, хай трохи й читач подумає". А крім того, були в нього й інші міркування: у деяких випадках він відкидав моральні висновки, бо вважав, що „мораль звужує значення байки" (стор. 186). Взагалі ж ідейний зміст його байок випливав із його виразно виробленого світогляду і „морально - етичного кодексу", успадкованого від селянського середовища та родини. Великий вплив зробила література. „Мені здається, що читання творів красного письменства і було основним фактором у формуванні мого світогляду, — писав він у своїй автобіографії. — Читання художньої літератури у великій мірі, очевидно, спричинилося і до витворення в моїй свідомості ідеалу, задля якого... варто було жити і працювати.

Я думаю, що той ідеал до певної міри можна окреслити словом „гуманізм" (стор. VII). З цього становища він і боронить у своїх байках правду, справедливість, чистоту сумління, добрість, а осуджує їхні протилежності — брехню, дурисвітство, жорстокість, пиху тощо. Як ідеаліст у відносинах до людей, він, хоч і поставив за мотто для всієї збірки слова „найважча (проблема) — ворога свого любити", але вірив у те, що „часто злости гострота безсила там, де лагідність і доброта" (байка „Сокира і Вовна").

Образи дійових осіб у нього яскраві, кожне з своїми притаманними їм рисами, незалежно від того, чи то будуть люди, тварини, росли-

особистим дослідом у „перебудові" сільського господарства. А вони в 30-их роках, хоч були ще молоді, але вже вибивалися в комсомольські вожденята, не сиділи склавши руки. Тому дозволимо тут трохи доповнити їхні виступи.

(Закінчення буде)

ни, чи то й мертві в натурі речі (як хоч би оті Сокира та Вовна). Створює він ці образи засобами мовної образности, яскравих ориґінальних епітетів, майстерним і живим діялогом, наявним у геть чисто всіх його байках. Та чи не найсильні-

(Закінчення на стор. 7-ій)

НА МЕДИЧНІ ТЕМИ

Редагує: Д-р Михайло Данилюк

ВІДМОРОЖЕННЯ

Людська тканина не витримує великих відхилень температури. При температурі близькій до кипіння води або обниженій до пункту замерзання білковина, з якої складається тканина, зціплюється і відмирає.

Приклад зціплення білка — попарення шкіри, яке — в залежності від ступеня — може завдати багато шкоди. В більшості стосується воно лише шкіри, бо глибокі попарення бувають рідше. При низькій температурі білок також зціплюється внаслідок замерзання, але в таких випадках ушкодження глибші.

Частини людського тіла, виставлені на холодну температуру, охороняються передусім самим організмом: постійною доставою свіжої крови, разом з якою допливає й теплова енергія, яка тримає ці частини в межах потрібної температури. Все ж при продовженому процесі охолодження можуть наступити пошкодження, і тоді вони уражають не лише шкіру, але й глибші тканини — м'язи, сухожилки, нервові відгалуження, волокнисту тканину, а також кровоносні судини. В окремих випадках можуть бути ушкоджені також хрящі суглобів.

Найчастіше відмороження буває на кінцівках, особливо на пальцях рук і ніг, бо вони слабше постачаються кров'ю і їхня площа сприймання холоду не пропорційна до кількости одержуваного тепла. Процес відмороження проходить швидко, оскільки замерзають самі кровоносні судини в шкірі і під шкірою, а з тим постачання всякого тепла припиняється.

Факторами, що сприяють відмороженню, є вогкість і вітер. Це має особливе значення, коли людина працює або розважається на морозі в мокрому взутті, у вогких панчохах, в замочених снігом рукавицях і т. д. При сильному вітрі, який обнижує температуру, часті відмороження носа, вух і пальців на руках.

Ознака відмороження — це помітна втрата кольору ураженої частини, яка стає блідою, майже білою. В цій частині не відчувається ніякого болю, вона ніби „задубіла". Щойно пізніше, коли відморожена частина повертається до нормальної температури, вона набрякає, червоніє, має типову блискучу поверхню і починає сильно боліти, а в легких випадках — свербіти.

Легкі відмороження можуть кінчитись лише тимчасовим набряком, який свербить і иноді дошкуляє, а особливо дається взнаки при зміні погоди. При глибших відмороженнях на шкірі з'являються міхурі та набряки. А в гірших випадках — може дійти до гангрени окремої частини з відкритими ранами.

Найпевніші засоби проти відмороження — це, звичайно, тепле і сухе взуття, сухі рукавиці, охорона обличчя від вітру, частіше забігання в домівку, щоб огрітись, добрий харч.

Коли ж все таки прийдеться до відмороження, то допомога повинна бути негайною. При легких відмороженнях, коли у відмороженій частині чутливість ще не цілком „відмерла", старий метод відтирання і масаж звичайно помагає. Відтирати треба аж до стану почервоніння. Також старий метод відтирання снігом або холодною водою в таких випадках виправданий. Після повернення нормального кольору і чуття, для ураженої частини треба багато тепла і спокою так довго, аж доки всякі познаки набряку зникнуть повністю.

У випадку сильнішого відмороження, коли шкіра стає цілком білою і всяке чуття втрачається, масаж або натирання можуть ушкодити і так уже ушкоджені судини. В таких випадках рекомендується водний „масаж": відморожену руку вставляється на 30-60 секунд у холодну воду, на хвилину виймається, а потім знов вставляється. Також добрий один з европейських методів: відморожену руку вставляється по черзі на хвилину в холодну і гарячу воду протягом півгодини. При цьому тканина і судини в холодній воді звужуються, а в гарячій розширяються. Деякі фахівці радять відморожену частину мочити лише в гарячій воді, але не в гарячішій, як 105 ступенів за Фаренгайтом. Вживаючи саму гарячу воду або навперемінну з холодною, не треба тримати в ній відморожену частину довше як хвилину, іноді коротше, але вийняти її з моменту, коли відчувається температуру води. За 30-60 секунд повторяти це саме, і робити це аж до повернення нормального кольору ураженої частини.

Якщо на відмороженій частині з'являються міхурі, треба тримати цю частину в спокої, аж поки вони не зійдуть самі. Якщо міхурі тріскають або на шкірі творяться ранки, тоді лікарська допомога необхідна, бо інфекція на таких частинах — часте явище. Лікарська допомога також необхідна при відмороженнях більших частин, а особливо при сильному відмороженні пальців у дітей і юнаків. Недавні досліди виказали, що в таких випадках часто бувають ушкодження хрящів суглобів або кінців кісток. Це може спричинити ріст кісток в дальшому, внаслідок чого пальці виростають неоднаково або залишаються коротшими.

М. Лоза

ЗАСЛУЖЕНИЙ ЮВІЛЕЙ

Не тільки у нас, але й взагалі в людей прийнявся звичай відзначати роковини важливих подій чи то в особистому, чи в громадському житті. Закінчення другого десятиліття існування Української Щоденної Радіопрограми Василя Шарвана дає добру нагоду відзначити цієї роковини. Який характер належить надати цьому ювілейному відзначенню — приватний чи громадський? Одне і другий. Василь Шарван, як власник цієї Радіопрограми, має повне право відмітити 20-ті роковини існування свого підприємства спеціяльно святочною передачею, а українська громада має не тільки право, але й обов'язок вшанувати ювілея цю — прямо необхідну — українську станицю, яка від перших днів свого існування віддала себе на її службу. Українська Радіопрограма Василя Шарвана для української громади — це трибуна, тому й відношення її до цієї трибуни повинно бути громадським.

Народження Української Радіопрограми Василя Шарвана — символічне. Вперше відбувалася вона до українців, що поселилися на канадійсько-американському пограниччі (відтинок озера Ірі й ріки Ніяґари), на Різдво 1950 року. Почин п. Василя Шарвана поблагословив тоді парох церкви св. Івана Христителя в Боффало-Блекрок о. Івін Жук.

З нагоди ювілею належало б згадати — хоч в загальному — важливіші моменти з часу існування Програми.

Спочатку радіопередачі відбувалися раз на тиждень по одній годині. Але вже від 1-го травня 1950 року перейшла Радіопрограма Василя Шарвана на щоденну. Деякий час передачі тривали півгодини, згодом одну, а то й дві години. Тепер тривають вони по годині в днях від понеділка до п'ятниці включно, а в суботу — півгодини.

Майже ввесь час існування Радіопрограми Василя Шарвана передачі були здійснювані через радіовисильню WHLD в Ніяґара Фолс у ЗСА. Короткий час в 1955-56 роках пересилання відбувалось через одну з торонтських радіовисилень.

У двох перших роках авдиції Радіопрограми Василя Шарвана передавалися безпосередньо зі станції. Працівникам Програми доводилося відбувати щоденно далеку дорогу з Боффало до Ніяґари Фолс. Це комплікувало працю і стояло на перешкоді нормальному розвиткові програми. Але цю справу п. Шарван успішно розв'язав: винайняв у 1952 році радіостудію в Боффало, а в 1955 році влаштовав свою власну студію з усією потрібною апаратурою. Власна студія містилася спочатку в Українському Домі „Дніпро", а від 1963 року міститься у власному будинку при вул. Філмор у Боффало. Вже винайнена студія, а тим більше своя власна, дали змогу піднести Радіопрограму на вищий рівень. Поперше — не треба було витрачати багато часу й труду на їзду до Ніяґри Фолс постійним працівникам програми, подруге — зручніше було діставатися до студії в Боффало запрошеним особам, які виступали й говорили прямо до мікрофона або записувалися на маґнетичні стрічці.

У 1953 році скріпилася радіопрограма й фінансово, що дало можливість збільшити число постійних працівників. Був час, коли постійних працівників було п'ять, сьогодні їх троє, коли не враховувати власника програми.

Протягом двадцяти років, які відходять до історії, з радіопрограмою співпрацювало чимало людей. Першими були Михайло Проценко, проф. Пошивайло, його дочка Іна. Першим диктором був Проценко. Його змінив згодом Микола Ставничий, а батька останнього д-р Роман Ставничий деякий час оформлював передачі. З дикторів, які коротший чи довший час працювали на програмі, слід назвати: Богдана Пожарнюка, Олексу Радиша, Христину Саган (тоді ще студентку, тепер професора високої школи), п-ні Галину Петренко, письменника О. Воронина-Кобця і його сина Олександра, Люсю Гайдар. Найдовше на становищі диктора працює Ірина Чмола-Лящук. Свою працю почала вона 1952 року і веде передачі по сьогоднішній день. Переважно веде сама, лише іноді мала до помочі когось із названих вище дикторів.

Дуже важливу ділянку програми (політичні коментарі, огляд преси, щоденні вісті) веде проф. Зенон Саган. Коментатором працює від 1951 року, а редагування щоденних вістей перебрав 1952 року. Перед тим вісті були редаговані самими дикторами. Врядигоди при відсутності проф. Зенона Сагана, якщо йдеться про редагування і подачу вістей, виручає Ігор Чмола. Політичні коментарі передаються двічі на тиждень, преси раз на тиждень, а вісті кожного дня, коли відбуваються передачі радіопрограми. Ділянка проф. З. Сагана є постійною.

Образ радіопрограми Василя Шарвана був би невірним, коли б не згадали про інші види передач, які відбуваються не систематично. В першу чергу згадаємо про релігійні передачі. З нагоди релігійних свят промовляли до радіослухачів отці обох віровизнань. Ось їх прізвища: о. Микола Лящук, о. Микола Литвяківський, о. ігумен Святослав Маґаляс, о. Іван Крестюк, о. Леонтій Квартирук, о. Павло Фалько, о. Олексій Царик, о. Володимир Мельник, о. Михайло Павлишин, о. Іван Жук, о. Богдан Остапович, о. Олександер Стеранка, о. Николай Вояковський і о. д-р Павло Івахів. Від кількох років радіопрограма Василя Шарвана передає спеціяльні травневі передачі з науками, присвяченими Пречистій Діві Марії. Ці передачі постійно спонзорує Ірина Малицька з Торонта.

З несистематично веденх хвилинок згадаємо: літературну хвилинку (ведену в роках 1953, 1954, 1955 д-ром Михайлом Лозою), хвилинку для дітей (ведену Іриною Чмолa протягом кількох років), косметичну хвилинку (ведену п-ні Коляніківською), хвилинку господарських порад для пань (ведену Галиною Петренко і Іриною Чмола). Окремо згадаємо радіовий театр, (ведений д-ром Михайлом Лозою). Хоч театр був доривочно, проте дав цілий ряд радіофонізованих літературних творів. З важніших назвемо: „В неділю рано зілля копала", „Земля" — Ольги Кобилянської, „Марія" — Уласа Самчука, „На полі крові" —Лесі Українки, „Мойсей" — Івана Франка, „Генерал W" — Полянича. Тепер радіовий театр обмежився до малих радіофонізованих творів, передаваних з нагоди релігійних чи національних свят.

На радіопрограмі Василя Шарвана мали й мають змогу виступати представники місцевих товариств і організацій, а також приватні особи, які проживали чи проживають у Боффало. На програмі виступали видатні політичні і громадські діячі та мистці з-поза Боффало.

На окрему увагу заслуговують англомовні передачі, які свого часу відбувалися кожної неділі по півгодини. Завданням тих передач було інформувати слухачів-американців про українські справи, запізнати їх з українською проблематикою. Англомовні передачі сплачу-

(Закінчення на стор. 7-ій)

ЛІТЕРАТУРА МИСТЕЦТВО РОЗВАГА

РІК VII. СІЧЕНЬ 1970 Ч. 1 (74)

Марія Гарасевич

„ЗОРЕПАД" МИКОЛИ ПОНЕДІЛКА

„. . . пошепки, як молитву", запам'ятовані з дитячих літ слова повторяю:

Журо ж моя, журо,
Де тебе подіти?
Ні тебе згубити,
Ні тебе втопити . . ."

Пристрасна, глибока, ніжна любов до рідної землі — баштанної Херсонщини, що колись золотисто-голубою прозорістю жаї воронкової мрійливої днини й срібними зорепадними солов'їними ночами вицілювували юне волелюбне серце нашого відомого письменника М. Понеділка, та незагасна гаряча туга, що рвала його душу на чужині були тими життєдайними пагонами які, визрівши, зродили його книжку „Зорепад".

З'явилася вона цього року накладом Видавництва „Гомін України" в Торонті. Зовнішній вигляд її дуже гарний. Тут треба віддати признання за мистецьке оформлення мисткині Галині Мазепі та за естетичність видання самому Видавництву.

Голуба обкладинка з золотим написом набирає особливого звучання після прочитання книжки. Українське чисте небо, сонце, лани стиглої пшениці й чудо наших ночей зорепад — змальовані у книжці, утривалюють оптичне враження цих двох кольорів. Вони творять тло, на якому письменник вирізьбив свою душу. Вирізьбив її рельєфно й тонко, вкладаючи всі спроможності свого таланту. Різьбив її з нестерпним болем туги й розпачу за кривди заподіяні найдорожчому та його втрату.

Тому, що його туга, горе й страждання повністю співзвучні з душевним станом і настроєм майже кожного з нас на чужині, віддзеркалюють наші прагнення й терпіння, „Зорепад" матиме особливу вагу й значення у нашій літературі.

Книжка „Зорепад" складається з восьми творів. Шість з них оповідання та новелі, а дві повісті. Настроєм і цілеспрямованістю книжка творить цілість. Твір за твором поширює, поглиблює, посилює провідну ідею книжки: вірна безталанна любов до рідної землі, притаманна українському народові справжня людяність та його прагнення до правди.

При чому, любов ця вища, сильніша, могутніша ніж патріотизм. Патріотизм можна набути -і- через розумове усвідомлення приналежности до нації, а звідси прагнення працювати для її добра, змагатися за її волю.

Любов, яка пронизує книжку М. Понеділка, закладена в національну одиницю на її землі разом з життям в кожну краплинку її крови. Це те, що передається людині сотками, а то й тисячами років, один Бог знає як; і такій людині немає місця на світі, де б її не кликав до себе рідний край. Ця любов вросла в нього корінням, яке не всихає і, якого нічим не викорчуєш. Вона творить непоборну силу нації, її називають невмирущою. Така любов до України записана на сторінках книжки „Зорепад":

„І коли я умру, і мої кості з роками на порох перетліють — і тоді, кохана, у кожній тій частинці — порошинці моя любов до тебе немеркнучою зірницею жеврітиме-світитиме". (Казка недосказана моя" стор. 145).

Є ще один чинник, який об'єднує твори книжки „Зорепад" — це її автобіографічність у найвищому розумінні цього слова. У ній відбите духове дозрівання й формування національного світогляду М. Понеділка, глибина почувань, психіка, роздуми, сильний поетичний порив, прагнення, жаль, любов до людини і весь комплекс його внутрішнього життя. Є багато автобіографічного і в зовнішньому житті його дієвих осіб. Герої творів хлопчики-діти вражаючо подібні до самого письменника в дитинстві як виглядом так і поведінкою та духовим складом. Багато малюнків пов'язані з родинним

Микола Понеділок
Скульптура С. Литвиненка
(1959 р.)

селом на Херсонщині, де справді такі кавуни та дині родять на баштанах, що можуть все життя мерещитися, як Грицькові Кучеренкові з повісти „Зорепад".

Твори „Не будіть мене" й „А маленьке" — повністю автобіографічні. Мов увертюра до великої симфонії краси і трагедії України вони розпочинають книжку болючою, але солодкою тугою. На мою думку, найбільш цікаве, вартісне й сильне в „Зорепаді" — це психологічне умотивування повною ґамою мистецьких засобів нашої нерозрадної туги за батьківщиною.

Чужинцеві дивно: за чим може тужити українець, вискочивши з совєтського пекла та ще й сталінської доби. Що ж він там лишив за собою, якого щастя зазнав? Безпросвітні злидні, абсолютну духову, фізичну, національну неволю, страх, знущання. За чим душа плаче на волі і в добрі!? Ось саме про це й говорить новеля „Не будіть мене".

— „Я ввік до чужини не призвичаюся . . . Я маю тугу. Велику . . . І моя туга ще не виношена. Вона ще тільки бубнявіє. Але я передчуваю, що вона проросте і виросте, і своїми буйними паростями мене заглушить, перерешетить — і задушить. . . . . Я тугу свою не пересилю, вона запропастить мене, зведе зі світу. . . . Нехай же моє серце хоч мить побуде знову дома. Нехай воно порадується знову.

— Дома наша згорьована. Що ти від неї хочеш?

— Нічого. Я хочу на порозі, на материзні своїй навколішки впасти. Хочу спинитися й стишитися. А потім хочу . . . взяти жменю польової тиші і її якнайщільніше до грудей притиснути . . ." (стор. 20-21).

А далі: „О стороно моя, тепер я навчився тебе любити! Колись ти мені була сіра, байдужа та холодна. Я по тобі ходив і тебе не помічав, я на тобі ріс і виростав, а поцілувати тебе все вагався, я серед твоєї краси жив, а признатися тобі, що ти чарівна — соромився . . Тепер я не вагаюся. Не соромлюся. Я кохаю тебе ревно" (стор. 22).

Новелею „Не будіть мене" письменник розкрив не лише свій особистий душевний

„Зорепад" *Ілюстрація Галини Мазепи*

стан, а й типовий душевний стан українця на чужині, в якому цупко тримається національний первень, ще з не обтрушеною свіжою українською землею, з теплою, як дотик материнської руки душею людей, з поміж яких доля його вирвала, — якому ще й досі (і кінця тому не видно) чіткими малюнками снів автора, ввижаються рідні сторони, як невідступний реальний світ його внутрішнього життя.

Використання у цій новелі сну, як мистецького засобу, дуже влучне. Либонь, це навіть не засіб, а життьова правда списана автором з наших душ. У снах ми вертаємось у рідні сторони, переживаємо все до найменших дрібниць знову й знову, щоб проснувшись, ще більш їх любити й за ними тужити. Тому цілком закономірно, що в оповіданні „А маленьке" (другий твір у книжці) повторюється той самий художній засіб. Два світи автора: реальний на чужині — світ щоденного життя, праці, обов'язку і світ мрій про далеке, рідне, втрачене.

„А маленьке" цікаво й оригінально малює непорочно чисте перше кохання. Автор проник у ту незбагнену його силу, що усмішкою чи поглядом коханої дівчини позначує цілий рік життя.

У сні автор вертається до шкільних років — до Надійки. На любовній лінії, що заважила на його житті, змальована кирпатенька, маленька дівчина тієї самої кляси, якої „коси пропахчені польовою свіжістю, схожі були на два жмути стиглої пшениці". Чудово змальовано віддане ідеалістичне кохання. Ніяких конфліктів, ні палких слів, ні любовних зустрічей, навіть нема взаємного почуття. Дати їй списати контрольну роботу, врятувати з халепи коло таблиці — це вже повнота щастя: „Біля таблиці вона видавалась крихіткою, лялькою у чорній рямці — лялькою, для рятунку якої я б усе віддав, я б навіть самого себе не пожалів" (стор. 41).

Потім автор (він же й герой твору) розгортає дію, яка відбулася багато пізніше лиш у сні. Фінал бренить сумовитою нереальністю. У нім тонко просновано нитку вилеліяних мрій про щастя, що ніколи не стане дійсністю: „О, навіщо той чарівний сон так немилосердно обірвався!.. . . . я б своє щастя, за яким по всьому світу, ось уже понад двадцять років видивляюсь, бодай у сні знайшов . . ." (стор. 57).

І цей другий автобіографічний твір зібрав у собі багато типового. Співзвучністю з настроями й переживаннями примусового емігранта матиме особливу пізнавальну вартість у нашій літературі.

Оповідання „Журо ж моя, журо" близько стоїть до двох вищезгаданих, як розповіддю від першої особи так і мистецьким засобом рефлексій та спогадів. Лише, коли у двох перших автор вертається у минуле й пов'язує з сучасним через сон, то в цьому через ремінісценції. У ньому М. Понеділок дав оригінальний гострий художній малюнок безпросвітного горя, злиднів та абсолютної неволі людини в Україні у совєтській дійсності. Чистий листок паперу замість листа від згорьованої матері до сестри, чи отриманий на чужині з дому від рідних по шістнадцяти роках розлуки, говорить сильнішою мовою, ніж би був списаний.

У цім оповіданні майстерно використано контраст добробуту, особистої свободи людини, якою втішаємося ми в Америці і чистого листа паперу — німого крику поневоленої, знедоленої рідної людини з батьківщини. — символ тисячів листів від наших рідних, у яких вони не можуть сказати правди. Письменник уяскравлює цей контраст тим, що лист без слів з дому приходить у день народження героя твору (яким знову є автор). Серед веселощів, заможности, безжурности, приятельської забави білий крик скарги. „Хто цього разу біль чіпкий та пелехатий, похитуючись на стільчику, викладав? Сестра чи мати. . . . Хто печаль незмірну та нестерпну цього разу на папір іісписував? Печаль скалкувату, уїдливу, як побачите скло . . ." (стор. 162).

„Журо ж моя журо" — твір надзвичайної сили, хвилюючий, проймаючий твердою життєвою правдою. Він якось особливо боляче усвідомлює страждання недолі нашого поневоленого народу в Україні і висловлює розпачливу любов письменника до нього. „. . . перед моїми очима білий неспиcаний папірець . . . І мене ядучий біль термосить і з ніг валить. Ні, не один — сила силенна білих папірців завихрилися метелицею навколо мене . . . І до них невисказаних, невимовлених, хороших моїх. рідних папірців я обличчям припадаю. я голублюся до них . . . Цілую їх . . . Усім

(Закінчення на стор. 4-ій)

Святослав Гординський

ПАВЛО КОВЖУН 1896-1939*

Павло Ковжун був одним з найбільш енерґічних, або краще сказати — енерґетичних, тобто тих, що витворюють енерґію і наснажують нею інших, — мистців. Такі мистці появляються на переломі діб, вони бистрі і вдумливі, прочувають інстинктом ті рушійні сили, що оформлюють дану добу, їх цікавить усе нове і незнане, а водночас вони виросли з давніших традицій, знають їх, і кожен рух у майбутнє уявляють собі як дальше продовження вартостей минулого. Серед великої кількости мистців ,що творять у кожній добі, лиш небагатьом суджено мати той дар всеохопности, який робить мистецьку діяльність тих зибраних такою живою, інтересною, пробоєвою, правдивим прапором своєї доби.

Павло Ковжун

До таких власне мистців належав Павло Ковжун. Його короткий життєпис: народився на Волині, студіював у Києві, саме у передвоєнні роки захопився новими течіями в мистецтві, відбув усю воєнну визвольну кампанію в рядах української армії, після війни був інтернований поляками в Тарнові, з 1922 року жив у Львові. Те, що за своє коротке життя — усього 43 роки — він зробив для українського мистецтва, вписано до найсвітліших сторінок його історії. За 17 -років праці у Львові він стояв у самому осередку, можна б сказати, навіть як центральна постать тодішнього нашого мистецько-культурного життя, хоч у той час були й інші визначні мистецькі особистості, які не раз перевершали його глибиною таланту і розмахом, згадаймо хочби Івана Труша, Олексу Новаківського, Петра Холодного, старшого. Проте ні один із згаданих мистців не поєднував в одній особі стільки талантів — мистця, організатора, критика і теоретика мистецтва. А передусім, усе, що він робив, мало широкий діяпазон актуальних у тодішньому мистецтві ідей, справді світове тло. Але розгляньмо ті ділянки його творчости.

Як мистець, Ковжун передусім майстер книги. Хоч він і малював картини, стінописи й інші речі, справжнім володарем був він у графіці. На маленькому клаптику паперу вмів він вичаровувати найбагатші форми, скомпоновані з великою культурою і смаком, модерно. До його приходу книжка оздоблювалася будь-яким рисунком чи орнаментом, добрим на полотні, але невмісним на папері. Тут П. Ковжун витворив певні тверді закони і вимоги для оформлення книжки, що були новиною в графіці не тільки в українській. Виставлені на закордонних виставках, ті його графічні речі притягали глядача своєю живістю форм, досконало

Екслібріс Митрополита
Андрея Шептицького

скомпонованих, своїм українським, майже екзостичним характером, культурою шрифту, що в ньому Ковжун був майстром не меншим за Нарбута. Пригадується, яке враження викликали його книжні знаки (екслібріси) на виставці слов'янського екслібрісу у львівському Оссолінеумі в 1929 році. Завдяки Ковжунові, український відділ перемагав усі інші, що одноголосно признавала й польська преса. Пізніше він за свої екслібріси отримав перші нагороди на виставці в музеї в Лос Анджелесі, де що року відбувався міжнародний показ. Своїми досконалими обкладинками оздобив він видання різних творів Франка, Черемшини, Тичини, молодих поетів, далі різні пропам'ятні видання, „Червоної Калини". Гарна обкладинка стала просте вимогою кожної книжки і це стимулювало видавничо-мистецький рух, тут побіч П. Ковжуна почали працювати Р. Лісовський, М. Бутович і молодші графіки, які винесли це мистецтво на інтернаціональну арену.

Ця мистецька творчість тісно була пов'язана з організаційною. Ковжун був співтворцем „Гуртка Діячів У-

Екслібріс Володимира
Дорошенка

країнського Мистецтва", що в рр. 1922-26 улаштував чотири виставки. Пізніше, коли почалося природне для кожного покоління розмежовування між „старими" і „молодими" (не так віком, як творчими методами і поглядами), навколо Ковжуна об'єдналася спочатком 30 рр. група мистців з більш модерними поглядами на мистецтво і створила АНУМ — Асоціяцію Незалежних Українських Мистців. АНУМ була не так організація, як форум виміни мистецьких ідей, її ядро творили, крім Ковжуна, мистці Я. Музикова і М. Осінчук — обоє традиціоналісти на візантійській основі — та автор цих рядків. Здобутком цього об'єднання був десяток виставок, що притягнув до Львова все тоді творче в українському мистецтві — Архипенка, Масютина, Грищенка, Глущенка, Андрієнка, Мазепу, Дольницьку й інших, нову мистецьку молодь, що студіювала в чужинних академіях та, врешті, й чужинних мистців. Свою душу вкладав Ковжун також у мистецький журнал-альманах „Мистецтво", п'ять випусків якого і для сьогодні залишаються зразковими. Рівень його був такий що, за браком у Львові польського, в „Мистецтві" писали й мистці польські й жидівські: всіх їх притягав високий рівень і проблемність журналу. Ковжун також зредаґував ряд монографій, до яких сам писав статті — Грищенка, Глущенка, Ґеца, далі він дав низку статтей, м. ін. про Архипенка, М. Дольницьку, про італійських мистців, яких пізнав під час своєї подорожі до Італії 1930 року тощо. Найважливішою справою уважав він слідкувати за діяльністю кожного видатнішого українського мистця і притягати його до співпраці. В час, коли мистці в радянській Україні ставали що раз більше ізольовані від загальних проблем мистецтва світового, П. Ковжун живо цікавився їх творчістю і заодно звертав увагу на їх творчі досягнення, особливо на школу монументалістів М. Бойчука, якого спочатку 30-их рр. уже добре притиснуто до стіни за його „контрреволюційне" мистецтво. До 1932-33 р., тобто до часу голоду в Україні, львівські мистці мали досить добрі зв'язки з мистцями Києва і Харкова, а редактор модерністичної „Нової Генерації" М. Семенко в переїзді до Берліну в 1930 р. затримався у Львові і два дні і дві ночі просидів у Ковжуна на розмовах.

Екслібріс
Василя Мудрого

В Ковжуна критика і теоретика була одна основна риса: він думав категоріями всеукраїнськими і тому не визнавав ні мистецтва радянського ,ні галицького, ні еміґраційного, ні ще якогось іншого. Для цього існувало тільки мистецтво українське, яке могло собі мати різну тематику, стилі, замилування, та що, власне, завдяки тій різноманітності ставало цікавим. Тільки одне питання ставив він: чи даний мистець має у своїй творчості щось таке, за що його можна назвати мистцем українським? Навіть, коли якийсь мистець починав творити зовсім новими, модерними методами, Ковжун у його стилевих ознаках шукав рис, які чимсь єднали б його з великою мистецькою традицією України. Сам переконаний модерніст, він з найбільшим подивом ставився до українськаї ікони, вважаючи, що в ній є всі ті проблеми форми і кольору, які пробували тоді розв'язати чільні мистці світу. Ось чому і його власне мистецтво, і очолюваний ним рух АНУМ були поважним мистецьким рухом, що корінився в наших традиціях. І ось чому він належить до ключових постатей українського мистецтва.

Про творчість П. Ковжуна вже дещо видано. Василь Масютин у вересневому, вже воєнному, числі берлінського журналу „Гебравхсґрафік" дав про нього статтю з багатьма репродукціями, автор цієї статті в 1942 р. випустив у Львові окрему невелику монографію, писав про нього і Микола Голубець. Все це ще небагато, щастям його є те, що його твори утривалені в тисячних відбитках видань. Останніми роками звернули увагу на творчість Ковжуна і мистці в Україні, і про нього було вже кілька згадок, також помітний вплив його графіки на творах деяких мистців. Все це є доказом того, що його мистецтво далі живе і творче.

*) Ця стаття була надрукована у Вінніпеґу в 8 ч. журнала „Літопис Волині" за 1966 рік. Зважившi, що цей журнал мало доступний і те, що Ковжун — постать загальноукраїнського мистецтва, творчість якого викликає все більше зацікавлення, передруковуємо цю статтю з додатком низки графічних творів мистця. Цим ми бодай якоюсь мірою хочемо відзначити 30-річчя смерти Ковжуна, що минуло в 1969 році.

Гнат О. ДІБРОВА

МОЯ ТИ, ЗЕМЛЕ . . .

Моя ти, земле, Україно,
Твої з волошками жита! . .
Молюсь до тебе на колінах,
Моя ти, матінко, свята.

Твої степи і щирі люди,
Барвисті, райдужні маї . . .
Твоїх дарунків не забуду,
Ті щедрі пригорщі твої . . .

В собі ховаєш буйні соки,
Бенкети нив даєш гучні,
Вдихаєш пориви високі,
В слова, у подвиги, в пісні.

Ти не одного з лон зродила
Із блиском світлого чола,
Душі дала могутні крила,
Палкої крови налила . . .

Мої тобою повні груди,
Єства всі закутки мої.
Твоїх дарунків не забуду,
Ті щедрі пригорщі твої . . .

20.9.1969

Від Редакції: В попередньому числі „Літератури, Мистецва, Розваги" (ч. 4(73) з 3 жовтня 1969 року, прізвище автора над віршем „Усе приходить . . ." було подане помилково: Гнат І. Діброва. Мало бути: Гнат О. Діброва.

Яр СЛАВУТИЧ

ІЗ КНИГИ „МУДРОЩІ МАНДРІВ"

В ясних снігах пречисті Гімаляї,
Що стали з небом на довічну прю!
До вас я веди словом говорю,
Сяйні кряжі в надхмарному розмаї.

Хто дав звитяги в засвіти безкраї
Верхами братись? Хто ярку зорю
Пролив на звори? Сяйвом я горю —
Немов багрець у вересневім гаї.

Предвічний Тат, коли несутня мла
Сивасті крила в сутнє повила,
Поставив гордо вас, гранисті маги.

Смирися, Шіво! З дальніх верховин
Гримить у світ акордами наваги
Могутній Індра, Гімаляїв син.

Катманду в Непалі,
26 жовтня 1968 року.

„ЗОРЕПАД" МИКОЛИ ПОНЕДІЛКА

(Закінчення зі стор. 3-ої)

серцем пригортаюсь..." (стор. 164).

Цей твір високої художньої якости з чіткою цікавою небуденною будовою, з яскравістю реалістичного малюнку, дорівнює кращим новелям В .Стефаника.

До речі, якийсь відгомін впливу В. Стефаника на М. Понеділка відчувається у його новелі „Пісня". Чимось вона пригадує Стефаникову „Вона — земля", може цупким корінням, яким наші люди вросли в землю, і яке часто буває сильніше від життя. Стефаникова Марія, відірвавшись від землі „розум свій загубила під колесами" воза, яким виїхала зі свого села й заніміла, а для Понеділкового Степана краще смерть на рідній землі, ніж чужина. Проте ці два твори цілковито різні художньою манерою та задумом.

У „Пісні" М. Понеділок вражає тонким проникненням у душу людини, що востаннє споглядає на довкілля, серед якого зросла. Раптом воно стало невимовно рідним. Воно живе, говорить, душу має. Він із силою поета малює владу землі над усе могутнішу. І не можна її ні перемогти, ні вирвати з себе, ні лишити її. Земля і все, що вона породила — це єство Степанове. Заради ж неї і спинився, заради неї і загинув.

Майстерним психологічним малюнком вплетено в новелю пісню „Ой, у полі три криниченьки". Степан кохав лиш одну — чорнявую землю. Вірність свою смертю ствердив. „А вона, земля для нього найдорожча, порошною смужкою навіть осіла на очах і втиснулася йому навіть помежи губи. — ...Вицвіла аж біла бадилина, що її Степан пригнітив грудьми, ледь-ледь почервоніла. Від його великої любови почервоніла" (стор. 78).

Цікавим і вартісним у книжці „Зорепад" є те, що письменник у кожному творі своєрідно трактує тему. В другому по-величині творі „Любисток на рани", автор розгортає тему вже досить знану в українській літераттурі — трагедію нашої поневоленої нації у воєнне лихоліття: захищаючи інтереси окупантів, рідні сини тієї самої землі стають один проти одного у смертельній боротьбі. Події твору відбуваються під час другої світової війни. Німецько військова частина зударилася з совєтськими партизанами. Українець з українцем зустрілися у фатальній виплеканій ворогами ненависті.

Проте трактування теми М. Понеділком нове, інакше. Сприйняття подій, конфліктів та людей проходить через призму душі п'ятилітнього хлопчика Корнелька. Це чисте, невинне, любляче, ніжне дитя творить чуда. Перед ним заломлюється черства, заскорузла жорстокість, опускаються руки вбивників, людяніє їхнє серце. Щось є в цьому творі немов нереальне і в той же час це нереальне у крутій добі смерти — дуже реальне. Схоплення цих дивних, логічно незрозумілих проявів, переосмислення їх та втілення в крихітного Корнелька, як носія ідеї твору, виявляє письменника тонким спостерігачем життя, мистцем, що вміє зробити синтезу його проявів та майстром різьблення складного психологічного образу з символістичним забарвленням. Корнелько — це символ справедливости, чистої любови до людини, віри в неї, віри в добро. Це та краса душі людської, яка пронесе найвищу правду — Христову любов крізь руїну, ненависть і смерть. Правди „ніхто ...не застрахає. І не переможе. Вона ... всесильна. Її гнуть, топчуть, палять, багнетами колють, розстрілюють, у підвали замуровують, — і все ж таки її ані скорити, ані вмертвити не вдається. Скільки не кэтуй і через неї куль не пропускай — вона завжди зводиться на ноги і знову сили і краси своєї набирає. Страх яка вона потужна" (стор. 254).

З другого боку Корнелько — це типовий образ дитини воєнної доби, якій пограбовано дитинство. Доля цілому поколінню Корнельків виписала не втіху солодкими роками дитячої безтурботности, а страждання, страх, біль, розпач, злидні. Його супутники в життя — кров, рани, смерть сльози.

„Любисток на рани" одні називають повістю, інші новелею. Можна так і так. На мою думку, він ближче стоїть до повісти. Будова твору цікава й незвичайна тим, що головний конфлікт теми іде в ньому побічною дорогою до лінії Корнелько — „добрий дядечко", творячи ілюстрацію провідної думки автора, виразниками якої є Корнелько, його дід і мати; та ще тим, що автор наскрізь своєрідно, але не відходячи від життєвої правди, заглибився у нетрі духових підвалин українського народу, у яких заложена його віра в Бога. Корнелько, хоч ніколи не чув про Ісуса Христа, від першого разу полюбив „доброго дядечка", припав до нього всім своїм чистим серцем. Його опановує непереможне бажання загоїти рани Христові, прикласти до них любисток, — це значить загоїти рани завдані добру і правді й вигнати із своїх сердець „злобу — захланницю" „ту каторжну, що все більше й більше на світі лиха требує — на світі білому нічим не гербує" (стор. 271). Ідея твору проведена майстерно. Кульмінаційна точка припадає на кінець твору. Він переможний, сонячний, повний переконливої віри і звучить, як закінчення могутньої симфонії: „... Корнелько ... виросте і вже ... не різним мачухам, а своїй рідній неньці служитиме" (стор. 291). Коли Корнелько ніс через поле бою розп'яття Ісуса Христа „... троє сонць йому світило. Одне вгорі, золотисте, друге, дзеркально жовтаве, зеленаве, що виблискувало на колосках у житах, пшеницях, а третє з перехрещених дощок ясніло" ... (стор. 292).

Книжку закінчує найбільший твір — повість „Зорепад". Вона немов завершення-підсумок всього, що хотів сказати автор цілою книжкою: найвища цінність — це батьківщина своя, власна, рідна. Без неї „Великий світ, а нема у ньому де дітися" (стор. 413). Без прадідівщини, без її серця — мови людина, як той загнаний мисливем заєць у плястично намальованій автором картині (на стор. 405-413).

У цей твір М. Понеділок вклав свої гіркі думи, ліричну любов до рідної Херсонщини, до батьківщини, вилив розпачливий біль розлуки з нею. Твір бринить найінтимнішою сльозою. І жаль, і образа „сина прекрасної землі за її пониження, поневіряння, потоптання звучать у словах „баштанська земля", „баштанська мова". Ними в один клубок зібрано нищівні удари ворога завдані волелюбній гордій, пишній Україні. Її загнано на баштан, Козацька земля, мова гетьманів стали баштанськими.

Зміст твору простий. Події описані в нім, як на час другої світової війни, невеликі й звичайні.

Герой твору, десятилітній Грицько Кучеренко, пустує і вибрикує у рідному селі на Херсонщині щасливий та веселий. Незабаром, через воєнні події, село евакоують на Сибір. По-дорозі від бомб гинуть його батьки, а він тратить мову. Надії на її повернення нема. Німий сирота-приблуда знаходить притулок між бур'янами. Коли почув рідну „баштанську" мову — сталося чудо — Грицько почав говорити. Потім його пригорнули люди з рідного села, які отаборилися недалеко в стайні. Оце стільки подій. І це характеристичне для творів М. Понеділка. Не розгортати широкі полотна подій, не робити наголосу на них, а художніми образами, рельєфними картинами невеличких епізодів, діялогами, думками, рефлексіями, психологічним розкриттям героя та дієвих осіб, їхнім єднаням з одухотвореною природою осягнути поставлену перед собою мету — переконливо й сильно сказати читачеві те, що він хоче.

Від початку до кінця твір умотивований. У першій частині непомітно, але особливо тепло сонячно автор розкрив читачеві внутрішній світ Грицька, що як спрагла дощу земля, вбирав у себе незбагненну силу влади рідної сторони та її неповторну красу. Він змалював це так яскраво й чуло, що потім всі Грицькові страждання сприймаються дуже близько і тому змальована автором картина повернення мови Грицькові, має таку силу й переконливість. Читач беззастережно вірить, що лише сила рідної мови, як виразника ґрунту, з якого вирвали Грицька, могла зробити це чудо. Письменник осягнув свого задуму — художнім образом вирізьбив найвищу любов закладену в людині — любов до батьківщини.

Через всі твори книжки „Зорепад" домінантно проходить ідея гуманізму. У них нема неґативних персонажів. Навіть „супостати" і партизан з „Любистку на рани" не є злі до кореня, лише скалічена ворогом їхня свідомість і душа А про те, що „люди злостяться, лаються", Грицьків дід каже: „Не їх в тому провина... то їх нещастя роззлощує й нацьковує одне на одного... біда до нас ув'язла, вчепилася, вона, гаспидська, і всім нам душі розворсує та висмоктує" Понеділкові люди добрі, у біді помагають одне одному, серцем чутливі, глибоко прив'язані до свого рідного. Від цього з творів випромінює погідність, лагідність, перемога добра.

Улюблені герої і персонажі автора у „Зорепаді" — хлопчики й діди. Правдоподібно, образ дідів знав і дуже любив. Вони є ажу чотирьох творах і всі до себе подібні. Вони прекрасні, як лише може бути улюблений дібно, образ дідів він малював із свого діда, або якогось діда, що знав і дуже любив. Вони є аж у чотиглибокою життєвою мудрістю, яку дає довгий вік, коли людина вміла бачити й думати. Особливо добре виведений образ Грицькового діда. Хлопчики теж подібні до себе жвавістю, цікавістю до всього, добрим серцем, але в той же час кожний інакший, як головний герой. Автор змальовує їх тэм чарівно й щиро, що справді відчуваєш їх живих і переймаєшся їхніми турботами та нещастями.

М. Понеділок добре володіє різнородними мистецькими засобами. Найсильніший з них його багата кольоритна мова, якою він може висловити найтонші нюанси своєї думки, зовнішнього і внутрішнього світу героїв і всього, що кличе розгортання твору. У книжці „Зорепэд" вона сливе найбагатша з усього його літературного дорібку .Він прекрасно вживає плеоназми, арсенал його синонімів багатющий, прикладки — уточнення блискучі. Все це надає особливої мовної яскравости, посилює вислів, робить мистецьку мову шліфованою — як дорогоцінність. Він володіє таким величезним запасом слів, що, здається, його мовній спроможності нема кінця. Але, (о, Боже, прости мені!) йому загрожує перевантаження мови надмірною кількістю невживаних слів та власних словотворів. Слово у письменника, як фарба у мистця — вживай і міру знай. І ще одно: будова речення властива думам, яку він залюбки вживає у „Зорепаді", творить подекуди якийсь мовний дисонанс, хоч на його гумористичні твори це мало додатній вплив.

Мистецька манера М. Понеділка особлива. У „Зорепаді" вона набирає глибших, повніших тонів, збагачується сукупністю, в основному, чотирьох компонентів: поетичної ліричности, музичности, динамічної образности розповіді й легкого гумористичного забарвлення окремих малюнків. Рух — це головне, що робить його твори живими. Його мистецький малюнок набрав плястичности. Він вміє проникнути в людину, має тонку спостережливість. Наприклад, він дуже влучно й маркантно передає у „Зорепаді" сприймання людиною світу через її внутрішній настрій.

Як І. Нечуй-Левицький оспівав красу — ріки Рось, так М. Понеділок оспівав Херсонський край. Їхні мистецькі манери й малюнки різні. Близькими ці два письменники є хіба в дозі гумористичности .Дещо відчувається вплив на М. Понеділка, (крім вищезгаданого В. Стефаника), М. Коцюбинського, який має майже непереможну силу впливу на кожного письменника - поета, а М. Понеділок таким є.

Книжка „Зорепад" не належить до легкої літератури, яка читається для присмности. Це твори великої драми, що їх увело в українську літературу наше знедолення й переживання середини 20-го віку.

„Зорепад" — книжка великого душевного болю, туги й любови.

ЩЕ ПРО ОЛЕКСАНДРА ХАРКОВА

Олександер Харків

У вересні мин. року сповнилася була тридцята річниця смерти видатного українського маляра Олександра Харкова. Народжений в місті Кременчуку 1 березня 1897 року, він закінчив там середню школу і згодом студіював у Петроградському Електротехнічному Інституті. Під час визвольних змагань був старшиною в Армії УНР і разом з нею перейшов на еміґрацію — в Польщу.

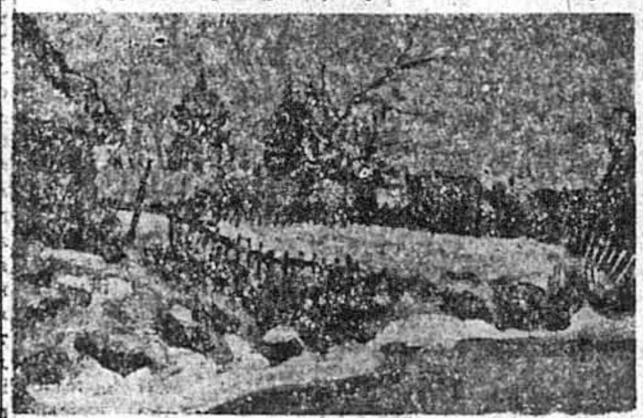
Перебувши табори полонених, зокрема табір в Ланцуті, Олександер Харків студіював мистецтво в Краківській Академії Мистецтв і потім працював активно аж до трагічної смерти в ділянках станкового і церковного мистецтва, здобуваючи собі ім'я і признання в мистецьких колах Західньої України і Польщі.

В тридцятиліття смерти сл. п. Олександра Харкова була надрукована у „Свободі" за 4 вересня 1969 року стаття з оглядом його життєвого шляху і творчости. В доповненні до цієї статті, в якій трапилися деякі неточності, треба сказати, що студіював Олександер Харків, не повернувши до Києва, але виїхавши до Кракова на студії мистецтва в тамошній Академії Мистецтв під проводом професорів Дембіцького, Аксентовича, Коварського і Меґоффера, в роках 1921 - 1925. Закінчив навчання з дуже добрим успіхом. Ще під час студій, в 1922-23 роках брав участь у малюванні церкви в селі Зубрець, Бучацького повіту. В 1925-1926 роках був заанґажований ректором Академії Мистецтв проф. А. Шишком-Богушем до відновлювання фресків і касетонів у Бібліотеці Ягайлонського Університету.

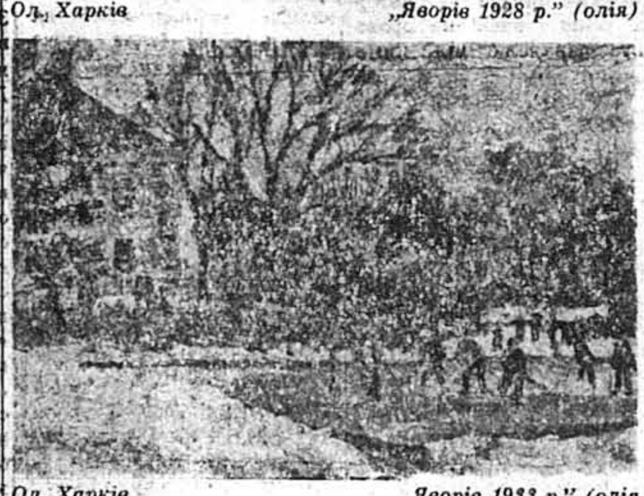
В наступні роки, працюючи над розмалюванням багатьох церков, зокрема на Яворівщині, був співробітником Яворівського Музею, збирав і передавав йому різні експонати.

Загинув трагічно на передмісті Стрия 14 вересня 1939 року, як перша жертва другої світової війни.

Дещо із мистецької спадщини сл. п. Олександра Харкова зберігається в його сина Олександра, який живе у ЗСА. Б. Кр.

Ол. Харків „Яворів 1928 р." (олія)

Ол. Харків „Яворів 1933 р." (олія

Книжка про видатних жінок України

Недавно накладом Союзу Українок Канади вийшла книжка проф. Н. Полонської-Василенко „Видатні жінки України" (Вінніпеґ — Мюнхен, 1969). Книжка починається вступним словом Н. Левенець-Когуської та біографією автора проф. О. П. Оглоблина.

Основний матеріял книжки поділяється на чотири розділи: І. Жінки княжої доби (княгиня Ольга, жінки XI-XIV ст., становище жінки за княжої доби, українські жінки на зах. европейських престолах). II. Українські жінки XIX-XX ст. (жінки в літературі, жінки в науці, жінки в мистецтві, громадська діяльність українських жінок, громадсько-політична діяльність українських жінок).

В кінці подано покажчик імен, а на початку — портрет автора та фото — автор в робочім кабінеті.

Книжка має 160 стор. Видана на гарному папері та в мистецькому оформленні і в твердій оправі з сріблястим тиском.

Це одна з найкращих небагатьох такого роду праць. Ця книжка має перевагу в тому, що вона написана за науковим принципом, з чітким розмежуванням історичної правди від леґенд.

Книжку написано в історичному розрізі — від X ст. (княгиня Ольга) до XX ст. (жінки в науці, в літературі, в мистецтві тощо). Таким чином, перед нами достають образи жінок, дочок України, різних епох історії України. Вони врівні з чоловіками несли на собі тягар будівництва української держави, культури та громадської діяльности. А деякі й життя своє поклали за долю України.

Книжка написана гарною приступною для широкого читача українською мовою. Ми можемо тільки привітати це цінне надбання в нашому культурному світі, що вийшло в рік потрійного ювілею автора: 85-ліття з дня народження, 60-ліття наукової діяльности та 25-ліття професорської діяльности в Українському Вільному Університеті в Мюнхені.

П. Коваль

Справа могили й пам'ятника проф. Д. Дорошенка

Як довідуємося з Німеччини, утримання в належному стані могили і пам'ятника проф. д-ра Дмитра Дорошенка, визначного українського державного діяча, одного з найвидатніших наших істориків і першого президента УВАН, потребує негайних заходів і відповідних коштів. Усіх, що хотіли б своєю пожертвою допомогти направити могилу та пам'ятник бл. п. проф. Дмитра Дорошенка, просимо висилати посилені пожертви на адресу:

The Ukrainian
Historical Ass'n
P.O. Box 312
Kent, Ohio 44240, U.S.A.

Мих. ЛАВРЕНКО

ТОМУ Й У ДУМЦІ...

У думці — жаром тліє — бій у Крутах...
О, неповторний часе золотий.
Ми всі були зелені ще, як рута,
Але в душі палав вогонь святий.
І хоч у бою вир стогнав шалено,
Ревів як грім, і жах смертельний ніс.
Ми не схилили сонячне знамено
І бій важкий не видавив нам сліз.
Ми перед світом свідчили потугу
І довели — ми — лицарські сини...
Хоч не змогли ми стримать люту хуґу
Та ще раз вчули пахощі весни.
За ту невдачу, що зазнали Крути,
Ні, недарма пече серця нам гнів...
За ті могили, навіть без хрестів,
Що стогін з їх щоночі й досі чути.
Хоч вис знов зима поривом лютим
Та ми дороги знаєм до мети.
Герої Крут... О, нам вас не забути,
Ми чуєм клич ваш: Далі, далі йти...
Тому й у думці: знову бій у Крутах...
О, неповторний часе золотий...
Ми молоді й зелені мов та рута
Були тоді...
Та грів вогонь святий.

Марія Струтинська

СПРАВА ПАНІ ҐЕҐАЙМРАТ

Я насилу прокинулася. Останки якогось страшного сну розпливаються у півсвітлі кімнати, і я чую тепер впертий, прикрий гул: німець з другого поверху стартує свій автомобіль.

Старий годинник на комоді вибиває восьму. Я лягла о третій, коли зникнув газ. Його дають коротко, серед ночі, і тоді треба поварити страву.

Загортаюся, іду до вікна, піднімаю трохи жалюзі. З острахом дивлюся на протилежний мур: є!

Вони з'являються тепер часто, оголошення з прізвищами тих, що їх повісять. Де-далі — більше наших. Недавно я прочитала там прізвище Романового колеґи.

Я не підходитиму більше до плякатів. Нехай вони живуть для мене далі, ті хлопці, що гралися на нашому подвір'ї, а потому танцювали в моєму сальоні. Як завжди, що мені не казали б, житиме мій унук, Роман. Хто переконає мене, що він загинув у в'язниці на Яховича? Що його не вивезли?

З комоди на мене дивиться Романове сумовите обличчя і, поруч, усміхнене лице Віллі. Я гостро пригадала, що Віллі не писав мені вже два місяці. Власне, я знаю це кожної хвилини, але не хочу про це думати. Віллі ненавидить війну і Гітлера. Ми згадували старе, наддунайське місто, що я знала у всьому цісарському блиску, Гіцінґ, де була наша вілла і де його родина. Я можу розуміти привабливість його Ґусті, „айнер ехтен вінер Бльондіне міт ден бляуен Авґен" і діялект малого Фреді, коли той нашкрябає татові кілька слів.

Вода в мисці холодна, чай із глечика з-під старої ковдри ще теплий, але гіркий. У мене нема вже карток, а є ще трохи грошей за продані черевики. Я підраховую. За два злоті можна купити десять кусочків цукру. Треба поспішити, поки не розігнали на ринку перекупок. Я накинула щось на себе,в иходжу.

Я не вийшла. Під дверима, у вестибюмі, лист. Я читаю моє прізвище, незнайомим письмом. Лист до мене це вже саме в собі хвилююча новина. Мені пише тільки Віллі, з фронту, та це не його рука.

Я повернулася в кімнату і довго вовтужуся: піднімаю вище завіси, шукаю за окулярами, за ножицями. Акуратно розрізую конверт. І, увесь час, відчуваю всередині тремтіння, наче маю відкрити не листа, а важенну таємницю. Я читаю:

„Дорога Пані Ґеґаймрат! Я находжуся тут, у лікарні нумер 15, на вул. Пекарській. Благаю Вас, прийдіть до мене негайно! Віллі Вертінґер".

Я вперто повторюю свою вимогу, і вона, огрядна молода німкиня в білому очіпку, так само вперто втретє повторяє мені:

—Я не можу дозволити вам, ні кому з тубільців, відвідувати німецького пораненого. У мене щодо цього гострий наказ.

Ще мить я стою перед цією людською стіною, а тоді в мене прокинулася вся моя давня сила, уся певність свого права. Я відпихаю її одним поштовхом — вона аж закотилася від несподіванки — і прямую швидко до дверей, де напис:

Управа Лікарні
Д-р Шенберґ

Німкиня кинулася за мною, шарпає моє плече, але тут відкрилися двері і на порозі став дрібний, старий мужчина, у військовому. Він дивиться на моє потерте пальто, на мої розтоптані черевики, а тоді підносить погляд ясносиніх очей.

Я тут же віднайшла тон великої дами. Відрекомендовую себе: вдова по тайному раднику цісарського двору. І докидую:

— Я бажала б бачити сина моїх віденських приятелів. Тут у мене лист. Він бере листа, читає, коротку мить думає. Потому, обійшовши медсестру, він іде до полиць за столом, витягає крайню, грубу книгу. Відкриває й читає. Поволі закриває книгу, ще мить думає, а тоді, до сестри:

— Проведіть пані Ґеґаймрат до кімнати нумер 69. Зразу ж.

Він вклоняється мені і виходить.

Кімната вся залита сонцем і посередині, на єдиному ліжку, темна голова. Потім я бачу на сірому покривалі два цурупалки рук у білих бинтах. Я сама з ним, поволі наближаюся до ліжка. У Віллі заплющені очі, він спить. Та, поки підійти зовсім близько — я завмерла: сіре покривало спадає стрімко там, де мали б бути ноги.

Віллі розплющив очі і глянув на мене, я хочу сказати щось, шукаю слів, але він заперечує головою. Він проказує шепотом, у якомусь страшному поспіху:

— Не треба, пані Ґеґаймрат, не треба! Негайно викличте мою дружину! Нічого ... про мій стан. Поранений. Негайно!

Він заплющив очі і хвилину мовчить, а тоді показує головою кудись убік: — Тут,під подушкою, моя обручка. Візьміть, на телеграму. Негайно, п-ні Ґеґеймрат, благаю вас! Негайно!

***

На вулиці, у нічній тиші, вигуки і сміхи: це німці та їхні дами вертаються з нічних оргій. Я силкуюся заснути, але я мушу знову й знову переживати вчорашнє.

Я ходжу з установи в установу, в руках мої папери з печатками цісарської канцелярії, і мене не можуть не впускати до кімнат начальників. Але, — дозвіл на телеграму до Відня?! Чи пані Ґеґеймрат не розуміє, що це — війна? Що телеграми потрібні для воєнних звідомлень? Що всі ми мусимо...

Пані Ґеґеймрат не розуміє. Ідеться про офіцера, що наставляв свої груди на фронті. Про його право викликати до себе дружину, у критичний час. Про право дружини бути при ньому.

Врешті, усе поладнано. Дозвіл, поштовий уряд, телеграма, посвідка. Тепер я мушу заснути, щоб моє серце втихомирилося, спочило. Та я не можу спати. Я чекаю, поки засіріють вікна, поки розвидніє зовсім, і на вулицю матимуть право виходити „тубільці". Мені треба якнайшвидше показати Віллі папірець. Негайно. Я не можу позбутися того його слова. Негайно!!

І я знову перед лікарнею, на сходах, у відділі адміністрації. Худощава, стара медсестра. Чого я хочу?

Віллі Вернінґер, ляйтнант. Кімната нумер 69. Для нього — важна посвідка, я мушу передати її негайно. „Ґляйх!"

Тепер в її очах блиск якогось зрозуміння. Іде до полиць, витягає книгу, читає автоматично, як вивчену лекцію:

„Ляйтнант Вільгельм Вертінґер, років 28. Помер тридцятого листопада, год. одинадцята сорок п'ять передполуднем".

Я спираюся всім тілом об стіл, я видушую:

— Вчора! Вчора я...

Вона перебила мені:

— Пані, ви забираєте дорогий час. Цей випадок для нас закінчений. Родину повідомлено. Вас зонст?

Я плентаюся довгим коридором, спускаюся, сходами вниз, наче провалююся в безодню. Хтось зударився зі мною — я бачу лице знайомої студентки, „німкені". Я викидаю з себе безв'язкі слова, але вона зрозуміла мене з першого:

— Це я писала лист. Руки й ноги... У нас з такими роблять короткий процес: голка.

Я на вулиці. Тягнуся попри довгий мур, попри будинки, дійшла до Бернадинської площі. Військо, автомашини, фіякри — усе женеться кудись. „Негайно". Це слово не має вже значення. Я йду поволі, крок за кроком, у мене в голові одна думка: додому!

Я вийшла на Підвалля. На мурі плякат, він блищить ще від свіжого клею. Спираюся об старе дерево й читаю. Іван... Володимир... знову Володимир — це той, зі Зеленої! Зенон!...

Я читаю їх прізвища ще раз, до кінця, тих, що гралися тут, на „Зелених Валах", з Романом і тих, незнайомих. Я бачу їх у довгій черзі, перед шибеницею. І кажу твердо, як до нерозумної дитини:

— Бачиш, Віллі? А тебе не вішали? Ти спокійно заснув!

І вже знаю, що я не вернуся додому. У мене справа, до Великої Інстанції. Мої ноги важчають, мені запирає віддих, але я йду, я йду. Я вже на повороті в Руську. Там — сходи. Їх не так багато. Вона відкрита. Ще трохи — і мене огорне спокій її мурів.

Я скину зі себе тягар.

ТВОРЧЕ ДИВО

(Ганна Черінь, „Вагонетки", поезії, 1969)

Ганна Черінь — досить відоме в сучасній поезії ім'я. Цікава й своєрідна творча особистість. Якщо Ліна Костенко стала улюбленою поетесою молодого й старшого покоління розселеної по світах еміграції, то можна з певністю сказати, що не менше улюбленою була б Ганна Черінь в Україні, коли б її твори могли туди проникнути.

Ганна Черінь

Нова збірка Ганни Черінь „Вагонетки" — це справжнє диво творчої методи чи навіть психології творчости. Нам невідомі подібні феномени. Це пів сотні написаних у поїзді під час подорожі з Чикаґо до Ню Йорку й зворотно на різні теми поезій. Про цей свій творчий порив авторка цікаво й докладно розповідає в передмові до збірки та ще в присвяченім цій події вірші „Надхнення". Цей феномен не вкладається в теоретичні дефініції. Авторка виїжджає з Чикаґо до Ню Йорку на літературний вечір. Як тільки поїзд рушив з місця, її охоплює творче надхнення, і вона всю дорогу пише одну за одною поезії до кінця подорожі. Це саме повторюється й на зворотній путі. Так за кільканадцять годин подорожі появляється збірка поезій, що й видана окремою книжкою „Вагонетки". Це якесь фантасмагорійне явище. Одначе зміст і мистецькі прикмети цих поезій — ніяка фантасмагорія. Це ясна й чарівна лірика на різні теми, також гумористичні й сатиричні вірші. Це прості, чисті, прозорі, щирі й зрозумілі об'єктивністю творчої методи поезії. Їм властива неповторна особиста основа ускладнена всім багатством душевних і мистецьких відкриттів сучасности.

Коли в поезії немає щирости, то не врятують її від забуття ніякі мистецькі засоби. Поезіям Ганни Черінь щирости не бракує. Їм прикметна стихійна щирість. Ця щирість така природна, що поезії сприймаються не як віддзеркалення життя, а як само життя. Ці поезії такі природні, що при перечитуванні виникає переконаність, що їх не можна було не написати. Така їх внутрішня напруженість, чарівність, вагомість.

Творча основа збірки „Вагонетки" глибоко суб'єктивна, хоч авторка пише здебільшого не про себе. Але в цім своєрідність її творчої методи — писати від свого „Я", щоб читач бачив і відчував у творі своє читацьке „Я". Ця основа настільки інтимна, що важко встановити, де авторка каже про себе, де взагалі.

Ґенеза лірики „Вагонеток" це є почуття любови. В цьому сенсі для поезій Ганни Черінь прикметна відсутність еротичного голоду, що ним така одержима сучасна поезія, зокрема модерністів. Її любов як перш джерело надхнення чиста, просвітлена:

Ні забути тебе не повинна,
Не судилось нам довге
кохання,
А короткого щастя хвилина
І довге, як вічність, чекання.

І тепер, коли ясно стало,
Що чекати не варт і вві сні,
Не шкодуй, що сонця
так мало
Ми засвали в нашій весні.

Я дарую те сонце, як квіти,
Золотисто-ясні, голубі,
Щоб міг ти з тією радіти,
Що судилась до пари тобі.

(„Проміння квітів")

Любов у поезії Ганни Черінь — почуття живе, автентичне, глибоке, людяне й разом оптимістичне. Як бачимо з вищенаведеного вірша, навіть нещасливе в фіналі кохання звучить життєрадісним акордом. Цим поезії Ганни Черінь яскраво відмінні від поезій, наприклад, Ліни Костенко, в якої й щасливе кохання неодмінно закінчується песимістичним акордом. Шляхетна й велика етична чистота в поезіях Ганни Черінь. Вібрація почуття любови в цих поезіях має широкий діяпазон. Любов до матері („Тривога"), традиційна любов коханої чи дружини, любов до друзів, як і незглибна любов жінки як такої:

Це мене, мабуть,
згадав з любов'ю
Хтось уже забутий,
ще й давно...
Я не знаю, хто,
але промовлю:
„Дякую за квітку все одно.
(„Стрілка").

Тематика даної збірки дуже різноманітна. Від родинної сварки („Окремо") до філософії детермінізму („Неволя"), що її авторка в майстерних поетичних образах стисло змалювала, поєднавши матеріялістичне розуміння детермінізму з ідеалістичним. Калейдоскоп тем і мотивів „Вагонеток" показує, що авторка не була в полоні надуманости, в полоні задумів і зобов'язань, націлених завдань, якогось власного престижу, вирахуваности. Їй не бракувало органічности й динаміки, надхнення і інтуїції в творчім процесі. Несподіваність і рябизна тем і мотивів показують, що перебіг творчого процесу був гарячковий. Та все ж твори вийшли гармонійні, зрівноважені, плястичні.

Як уже сказано, тематика й мотиви „Вагонеток" відрізняються спонтанністю. Надуманости, вирахуваности, націлености непомітно. Може, наслідком цього багато тем у збірці дрібничкових. Одначе, в тому й хист і сила фантазії поета, щоб і дрібничкову тему піднести на рівень мистецького звучання. І це авторці цілком успішно вдається. Взяти хоча б такий вірш, як „Валіза". Якої ще більшої дрібничковости в темі треба, як іти з валізою від залізниці з поїзду додому. Іти далеко і нести важкенько. Це мусіло б завдавати неприємного настрою. Але фантазія поетки підносить цю дрібничковість на рівень якоїсь ґротескової філософії. Виявляється, що носити в руках тягарі — це категорична конечність для людини. Коли б не було в руках тягару, тіло стало б легким як бальон, і злетіло б під небеса. Але ж чим це небажане? А тим, що наша хата тут, а не в небесах. Отож:

Мусимо носити тягарі,
Щоб не злетіло тіло
в небеса,
Бож наша хата тут,
а не вгорі,
А в небесах лиш мрії і краса.

І звідси висновок, що треба терпіти:

Отож, щоб не стати
бальоном,
Я волі не дам прокльонам,
А взявши баляст — валізу,
Терпляче додому полізу.
(„Валіза").

Так само не менше учуднено обертається й туга за неосяжним у житті ідеалом за невідомим щастям, яке не було б нічим зумовлене, нічим детерміноване. Виявляється, що воно неможливе. А коли нема такого щастя, то життя стає повторністю, органічним процесом і тільки. Просто дурнотою:

Посадивши серце за ґрати,
Мрії сховавши в урні,
Лишається тільки грати
З самим собою в дурні.
І сидіть край вікна,
де хлюпочеться
Ніч така ніжна й тривожна...
Не можна того, що хочеться.
Не хочеться того, що можна.
І як не грай, і як не крути,
А в дурнях зостанешся ти.
Тож сиди і дивися на щастя
чуже,
Що часом щасливих ріже
ножем.
(„Край вікна").

Часом поетичне слово авторки буває далеко не ліричне, а й сатиричне, патріотичне („Україні"). Згадала вона й про свою суспіль-

(Закінчення на стор. 5-ій)

Мирослав Семчишин

Цінна праця про Гоголя й Осьмачку

Під назвою „Гоголь й Осьмачка" появилась у чепурній обгортці видань Канадійської УВАН в серії Славістика ч. 64 (за 1969 р.) чергова праця, в англійській мові, авторства д-р Марії Овчаренко. Це нове надбання УВАН Канади слід привітати і познайомити наших читачів з результатами нових літературних дослідів про Гоголя і його вплив на такого визначного українського автора, яким безперечно являється Т. Осьмачка.

Пишучи про стилі сучасної української еміграційної літератури, Ю. Шерех ще у 1946 р. стверджував, що в пошуках за джерелами обновлення нашої прози в 40-их (післявоєнних) роках, ми на ново відкрили Гоголя, того самого Гоголя, якого... „одні за фалди фрака виганяли з української літератури та вкидали в обійми росіян, а другі розпинались... що він таки сй Богу, українець, вихованням - побутом - типажем"... Цю дискусію про Гоголя розв'язав фактично своїм „Старшим Боярином" Тодось Осьмачка і стало невідхильно ясно (цитуємо дальше за Шерехом), „що джерело нашої національної прози таки — Гоголь, дармащо писав він російською мовою... 100 років треба було, щоб надолужити це і тепер ми здатні мати Гоголя своєю мовою в своїй літературі. А таким Гоголем на сьогодні — конклюдує Шерех — став саме Т. Осьмачка (диви Ю. Шерех „Не для дітей", 1964).

Довести і обґрунтувати Шерехову тезу з-перед 20-ти років взялась проф. д-р Марія Овчаренко у своїй науково-літературній праці, що в цілому являє собою дуже цікаву дослідницьку студію, яка, очевидно, збагатить і так величезну міжнародну літературу про Миколу Гоголя. В брошурі (понад 40 сторінок друку з доданням бібліографічних джерел і авторських пояснень), авторка вміло і впевнено проводить паралелю між цими, такими різними щодо часу й обставин соціяльних, політичних, історичних, письменниками як Гоголь (1809-52) і Осьмачка (1895-62), — все таки близьких собі а то й подібних до себе у тематиці, стилі, типажах, тощо. Подібних у трактуванні давньої України — гоголівської і недавньої з-перед 20-30 літ — Осьмаччиної.

Авторка студії креслить доволі переконливо портрети обох авторів, вказує на ряд спільних їм обом прикмет характеру, зовнішньої поведінки як людей, ба навіть виловлює з цієї характеристики таку типову і прикметну обом письменникам психічну надчутливість, недовірливість, замкнутість... Вслід за цим проводить вона плянові і методично свою аналізу творів з погляду тем, персонажів, стилю і інших мистецьких засобів. Основним коном тієї аналізи є Осьмаччин „Старший Боярин" і в його творенні очевидно помітні риси і особливості Гоголевих „Вія", „Старосвітських поміщиків" — (зокрема в структурі зображення теми), і „Страшної помсти" та „Мертвих душ" (у стилістичних засобах). Дослідниця проникнула у всі закутини Осьмаччиної творчости від тем і типажів починаючи, а на специфіці прізвищ його героїв, кінчаючи і переконливо доводить, як в Осьмаччиних творах відродився призабутий Гоголь з усіма атрибутами гоголівської сценарії, оповитої гейби серпанком чогось містичного, з типічною йому манерою портретування героїв, гумору тощо.

Правда, між Гоголем і Осьмачкою є і різниці й вони теж чітко вказані дослідницею. А проте глибша аналіза прозових творів Осьмачки (як от хоч би ще й „Пляну до двору"), доказує велику схожість між обома великими письменниками, далекими собі часом і простором а таки дивно близькими саме понадчасовою Україною.

Студія Марії Овчаренко — продукт знаменитого знання творів обох письменників а в парі з цим і горливої та відданої праці. Авторка рішилась написати її в англійській мові бо таким чином ця студія напевно знайде зацікавлення і належну оцінку (одна чужомовна оцінка нам вже відома), серед дослідників великого Гоголя, що, наче б то наново віджив у творах земляка — Осьмачки, наблизився до нас, і пригадав, висловлюючись словами римського лірика:

„Не увесь я помер,
велика частина мене
залишилась"... в Україні.

Третя симфонія Бориса Лятошинського

(М. П.) Одна з наймогутніших нюйоркських радіостанцій — WNCN (104.3 — FM), що транслює цілу добу виключно клясичну музику, передала 11-го жовтня м. р. в суботньому ранньому концерті крім творів Вівальді, Моцарта, Дебюсі і Мендельсона Третю симфонію Бориса Лятошинського. Твір виконував протягом майже цілої години, київський Державний Симфонічний оркестр під керівництвом самого композитора. З приємністю треба ще підкреслити, що диктор наперед дав напрочуд прихильну оцінку і композитора і твору — не причіпляючи з цієї нагоди мистцеві ані совєтського, ані російського ярликів. Приємно було чути, коли диктор повідомив: „передаємо твір українського композитора, що перебував і творив увесь час у Києві".

ТИСЯЧОЛІТТЯ „ТЕРЕБОВЕЛЬСЬКА ЗЕМЛЯ"

Історичномемуарний збірник „Теребовельська Земля",

НТШ, „Український Архів", т. XX, з друкарні „Мод Пресс" у Ню Йорку, 1968 р., фотодрук, 920 сторінок.

На західньому галицькому Поділлі є місто Теребовля, столиця українського Теребовельського князівства в XI-XII сторіччях, княжий город осліпленого безумством княжих міжусобиць Василька. Теребовельська Земля дала Україні багатьох визначних синів і дочок, між ними: згаданого видатного князя Василька, героя з часів Хмельниччини козацького полковника Морозенка-Морозовицького, що про нього й нині можна почути кобзарську пісню із словами „За тобою, Морозенку, вся Вкраїна плаче"; поета Василя Щурата, письменника Володимира Ґжицького та ін., монументаліста Михайла Бойчука, видатного майстра пензля Северина Борачока, відомого поета Володимира Гаврилюка й ін.; отця Івана Волянського — першого українського греко-католицького священика в Америці з 1884 р., якому ревно в друкуванні преси рідною мовою домагала дружина - теребовлянка Павлина; сучасного єпископа УКЦ в Торонті Владику Ісидора Борецького; члена ОУН, молоду Олю Бродяк, яка загинула в ґестапо, але не видала Організації; 17 молодих безіменних героїв УПА, які в кінці 1946 р. біля Слобідки Струсівської після довгого бою всі загинули в бункері, всіявши перед смертю навколишні поля забитими комуністами. Княжа Теребовельська Земля дала таких героїв Визвольної Боротьби нашого часу, як оунівця Михайла Прусака з дружиною Степанією, які в 1941 р. біля Теребовлі три дні і три ночі відбивались від московських катів і про яких, таких молодих, потім співала молодь пісні... З Теребовельської Землі вийшли відомі в українському житті родини: Гірняків, Дурбаків, Палідворів, Яворських, Ґарматіїв та багатьох інших. Зіркою першої величини в сузір'ї відомих прізвищ із Теребовельщини, що особливо прислужились чи служать українській справі, є ім'я Верховного Архиєпископа Української Католицької Церкви теребовлянина Кардинала Йосифа Сліпого.

Всіх їх, здебільшого і з світлинами, зустріне читач на сторінках книжки „Теребовельська Земля", підготованої Редакційною Колеґією на чолі з Іваном Винницьким, до складу якої входили, і не тільки входили, а й совісно та гірко впродовж 10 років напрацювалися: д-р Василь Палідвор, д-р Роман Криштальський, інж. Юліян Фриз, також усі теребовельці. Книжка хоча й вийшла з друку цього року, позначена 1968 р. Цей том, прегарно оправлений, майже на тисячу сторінок, не так легко було видати навіть з чисто технічного боку, а скільки на нього пішло важко зароблєного гроша земляків-теребовлян і часу співавторів, упорядників, збирачів рідкісних світлин, авторів статистичних таблиць! Поважного віку і поважний автор-науковець д-р Степан Мішко лише для написання огляду „Історія Теребовельщини" використав понад 30 різномовних джерел і чи ще не більше енерґії мусів витратити, щоб скласти „Статистику Теребовельщини". Тільки перелік назв статтей, розвідок і спогадів у цій книзі любови до своєї вужчої батьківщини займає 5 повних сторінок друку! Більші й менші суми жертвували на видання цієї збірної праці патріоти-теребовляни з Америки, Канади й інших вільних країн світу, навіть ті, яким скупо живеться десь в Арґентині чи Франції. І все ж Головний Комітет Теребовлян ще винен за це видання понад 2.000 дол. Тож тепер прийшов час розраховувати вже не так на групу вихідців з тієї історичної частини Української Землі, як більше на український загал у вільному світі: політики, історики, науковці-філологи, дослідники Визвольної Боротьби, літератори, священики, учителі, студенти, учні вищих кляс Школи Українознавства, журналісти знайдуть у цьому виданні справжню криницю відомостей про життя, осяги, боротьбу і втрати того району України.

А що ж знайде звичайний читач? Як і в кожному збірнику такого типу, особливо цікаві в „Теребовельській Землі" описи та спогади вихідців із неї: науковців, служителів Церкви, кооператорів, освітніх діячів, вояків УГА, Армії ЗУНР та потім УПА, діячок-жінок, які ставили особливий опір усім спробам онімечити чи спольщити оті сто тисяч українців, які заселюють Теребовельщину (чинять його й тепер, в часи безоглядної московсько-шовіністичної політики російщення не-росіян). Немає не лише містечка, а й одного-однісінького села з тієї области, щоб зацікавлений не знайшов у книзі відомостей та описів. До того доходять ще фотодокументи, яких багато і між якими є унікуми: саме прегарне м. Теребовля з руїнами замку на горі ще до першої світової війни й по ній, герби міста й области, історичні мапи, зібрані ред. Богданом Кравцевим, світлини з руїн Василіянського монастиря в Підгорянах, фото летуна-піонера пор. Антона Хруща на летовиці під Теребовлею в 1919 р., чи фото хору Торговельної Школи з 1943 року, де молодь у вишивках уставлена у формі Тризуба. Такі й подібні рідкісні світлини з діяльности „Просвіти", різних кооператив, українського промислу, шкільництва тощо доповнюються фоторепродукціями особливої ваги, напр.:, „Книжочка вкладкова Українського Кооперативного Банку", або „Паспорт Української Народної Республіки", виданий Є Турулі для поїздки за кордон, чи „Благословення приходства в Гумниськах єпископом Микитою Будкою". З такою любов'ю працювали теребовляни над цією книжкою-пам'яткою і книжкою-енциклопедією Теребовельщини, що зібрали навіть цікаві Великодні гаївки з того району України та ще й додали до них ноти.

Дуже важливу сторінку у спогадах становлять розповіді очевидців про знущання гітлерівського окупанта, а потім совєтського над населенням та про боротьбу людности проти окупантів. На одній із світлин бачимо й молодих вродливих члена ОУН Михайла Прусака з дружиною ще у весільному вбранні, а потім — високу, викладену з каменю, могилу над ними двома, які впродовж трьох діб удвох відбивались від большевиків у Слобідці Струсівській. У підписі зазначено, що ця могила — зруйнована большевиками, як і сотні інших братських українських могил. Небезпечна справа — руйнувати могили. Окупант поспішно їх розкидав, але сотні фотодокументів залишились одним із незаперечних українських обвинувачень Росії. Публіковані в реґіональних виданнях, вони самі становлять акт обвинувачення окупанту, якого не можна заперечити.

„Теребовельська Земля" — історично-мемуарний збірник і не даремно вийшов з позначкою НТШ та одержав свій номер в Конґресовій Бібліотеці у Вашинґтоні (71-93541). Не даремно й поручили цей том до друку члени НТШ проф. д-р Василь Лев і проф д-р Василь Стецюк. Однак, Редакційна Колеґія даремно не здобулась на ще одно важливе зусилля — на мовного редактора видання. Він мав би багато праці, заки книжку видати, адже це збірний твір багатьох авторів, з різним рівнем знанням української літературної мови. У реґіональному збірнику, звісна річ, навіть потрібно частину матеріялів дати тією мовою, якою говорять, чи 30 років тому говорили, в тій області. Та в книжку вкрались багато слів, що їх залюбки вживав Іван Франко чи й попередніші письменники: „висказує", „будучина", „пограбили", „здоровельний", „заложили", „припадком" — замість випадково, бо може бути, наприклад, припадок чорної хвороби, „пиянство" — треба б пияцтво, пиятика, „число" — в розумінні кількість, „важніщий" замість важливіший і т. д.

На обкладинці „Теребовельської Землі", зладженій Маріяном Борачком, зображено меча і плуга. Важче було знайти кращу характеристику для тієї працьовитої, талановитої і непокірної частини України, як її знайшов мистець. Книга, написана розумом і серцем, відразу ж вийшла на одно з найголовніших місць у серії реґіональних закордонних видань, що в своїй сукупності творять надзвичайно цікаву, повну великих трагедій і великих перемог історію України. Під цим оглядом читацький загал може лише висловити сердечне спасибі усім тим, які над „Теребовельською Землею" з таким успіхом попрацювали.

Леонід Полтава

Проф. д-р П. Ковалів

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ СЛОВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Українська мова, як і кожна мова, безнастанно поповнює свій лексичний фонд засобами словотворення. Але в словотворенні часто бувають відступи від літературних, загальних норм. Слова стають надбанням індивідуальної мови, як це можна спостерігати у поетів, журналістів. Напр.: *розтанцьовані світи, неомасовлена одиниця*. Такі словотворення повинні випливати з доброго знання мови, бути натуральними, а не вигаданими лише для ритму чи рими.

На жаль, українська мова, як свідчить друкована продукція на Україні і поза її межами, ще не стала на шлях закономірного словотворення. Процес словотворення в українській мові в практиці часто відбувається на базі російських зразків, хоч у цьому немає потреби. Українська мова засмічується русизмами. Наприклад: *заключатися, животрепетний* (рос. *заключаться, животрепещущий*), зам. укр. *міститись, злободенний*.

З другого боку, українська мова засмічується діялектизмами (льокалізмами), що не набули ще прав літературности, не ввійшли в словники літературної мови. Наприклад: *входовий* (зам. *вхідний*), *посмертно* (зам. *по смерті*), *статися* (зам. *стати*), *всідати* (зам. *сідати в трамвай, входити*) та ін.

Подамо ще кілька прикладів за частинами мови:

а) Іменники: *бування* (замість *буття*), *лучба* (зам. *зв'язок*), *оповідь* (зам. *розповідь*), *розробка* (рос. *разработка*, укр. *опрацювання*), *співпоставлення* (рос. *сопоставление*, укр. *зіставлення*), *утверджєння* (рос. *утверждение*, укр. *встановлення, зміцнення*) та ін.

б) Прикметники: *немислимий* (рос. *немыслимый*, укр. *неможливий*), *неприпустимий* (рос. *недопустимый*, укр. *неприпущенний*), *небачений* (зам. *нечуваний*), *суботнішній* (зам. *суботній*), *Петровий* (зам. *Петрів*), *Франковий* (зам. *Франків*).

в) Дієслова: *опорожнитися* (зам. *звільнитися*), *доражджувати* (зам. *радити*), *закликувати* (зам. *закликати*), *запримічувати* (зам. *примічати*), *поміщувати* (зам. *поміщати*) та ін.

г) Прислівники: *впротягу* (зам. *протягом*), *фінансово* (зам. *фінансами*), *сумарично* (зам. *сумарно*), *останньо* (зам. *останнім часом*), *прикладово* (зам. *як приклад*) та ін.

Словотворення — це великий чинник культури мови, збагачення її новими поняттями і формами. Але разом з тим треба ствердити, що сучасне словотворення в українській мові висуває ряд проблем, що мають стати предметом дальших дослідів. Не всі ж нові словотворчі форми відповідають нормам літературної мови. Існує ще, напр., така конкуренція форм: *оперовий - оперний, округовий - окружний, спортовий - спортивний, напруга - напруження, філософічний - філософський* та ін.

Це проблеми сучасного мовознавства, бо не кожна прикметникова основа чи основа іменникова може творитися з допомогою того чи іншого суфікса без зміни значення: одні основи вимагають для словотворення тільки суфікса *-ов-* (*поштовий*), інші — тільки суфікса *-н-* (*тваринний*), ще інші — суфікса *-ськ-* (*український*) і т. д. А деякі основи, як, напр. *Петрів, Франків* становлять собою присвійну форму прикметника і зовсім не потребують звичайної прикметникової форми *Петровий, Франковий*.

Треба знати, що деякі основи тільки разом з іншими основами приймають відповідну граматичну форму. Напр., *многословний* (чи *багатословний*), що складається з двох основ і суфікса *-н-*, в простій формі не існує: нема форми „словний", а лише форма з нарощеною основою „словесний".

Отже, словотворення — це надзвичайно складний лабіринт, і цей лабіринт має свої закони, які треба знати вже з елементарних курсів граматики, і на них треба зважати в щоденній мовній практиці, а не сліпо йти шляхом механічного словотворення.

М. Островерха

В ПАХОЩАХ ЧЕБРЕЦЯ

В СТИГЛІМ СОНЦІ

День, як соковита ґраната.

Сонце відбилося від обріїв і понеслося блакиттю ясною, чистою, розсміяною.

Хмарки, як білі рядна, білилися в сонці без господинь.

Навпроти мене — гора. Вона набрякла свіжою й ситою зеленню, що з неї бризкає запашний сік, як здоров'я.

Кожне деревце свою ядерність має в амальґамі соковитої ґранати.

А вітер — вітер перевертьма йде, тариться по травах, сернами і зайчиками грається.

Бджола чебрець милує.

І горниці достигають.

Виндгем, Н. И., 20 липня 1968.

∴

Ох, ті скромні, незугарні петрові батоги, що вкривають схил сіножати, — скільки в них поезії, лірики, любови до сонця: ледве зорі бліднуть, а вони свої цвіти розхиляють: назустріч сонцю!

Зійшло сонце, а петрові батоги синіми очима-цвітами вітають його.

Прийде полудне, коли сонце згори немилосердно палить, петрові батоги стулюють свої сині очі, зовсім щільно зщулюють їх: володіння сонцю залишають, а самі тужать аж до блідих зір, коли знову на всю свою ширінь розтулюють свої блакитні очі!..

Виндгем, Н. И., 27 липня 1968.

∴

Тужно стає...

Коли смерк із глибоких долин підноситься і витискає, — мов із пребагатого келиха золоте вино, — день.

А день — за сонцем відходить у небесні простори і звідти зорями мерехтить, молодиком сяє.

Виндгем, Н. И., 30 липня 1968.

ДОСТОМЕННІСІНЬКО ТАК ЖЕ!

Була весна.

Простори повні радости юного сонця.

Ти міг сидіти в його сяйві, в його теплі, бо воно не палило, а гріло, милувало.

Воно раділо тобою, а ти ним!

Тепер осінь.

Простори подались у далі. Вони повні щастя, радости сонця на схилі.

Ти можеш сидіти в його тужливім сяйві, бо вже й не палить воно, але ще гріє й милує.

Воно сумує з тобою, а ти з ним.

Цвіти ж —

тоді, ти півоніями впивався і фіялками!

Нині останніми тонами горять далії, трагічно сміються айстри і смутком пахнуть хризантеми.

Найщасливіший же наш Іванко: він до синички нахиляється...

Бронкс, Н. И., Ботанічний Город, 20 вересня 1968.

НА ЦАРИНІ

Йду самітними стежечками, дене-де крізь гущу пробиваючись, сухе віття ламаючи.

Добивсь я, на верху гори, до царинки.

Сонце.

Блакить.

Хмарки.

Осінь.

Тиша — сонця, блакиті, хмарок, осени.

І — цвіркуни, цвіркуни!

Безперервно вертять вони цю тишу, що так достойно прибралася, причепурилася в осінь.

Своїм цвіркотом у цю тишу увергуються. Ввергуються вони й у мою кров, істоту, в душу!

І несуть мої мрії на незримих облаках цвіркотіння на мій Зазамок, де бабине літо смутки тче.

Така тиша — добра.

Осінь же оргії справляє.

Уся в тонах, у барвах: правдиві оргії, галасливі.

Киновар, кармин, сієнська, охра — ці барви аж капають і земля — ця теж оргіями пруживиться.

Автім, я ж виразно бачу: ці барви — це ж сльози осені!..

Гантер, Н. И., 17 жовтня 1968.

Роман С. Голіят

ЦІННЕ Й АКТУАЛЬНЕ ВИДАННЯ УВУ

(„Наукові Записки УВУ" за 1967/68 р. (ч. 9-10). Спільне видання УВУ, НТШ, УБНТ та УВАН на пошану Блаженнішого Верховного Архиепископа Кардинала Йосифа Сліпого у 30-ліття Єпископських Свячень та 25-ліття вступлення на Митрополичий Престол. За редакцією Володимира Янева. Мюнхен - Рим - Париж 1969. XXVII, 387 стор. та XXIV таблиць із ілюстраціями.)

Численні вияви діяльности Українського Вільного Університету в останній час, відсунули на дальший плян його видавничу діяльність, яка дуже цікава. Тут згадаємо про неї.

Монографія М. Демковича-Добрянського про Українсько-польські стосунки у XIX ст." цінна бажанням чесного „діялогу" — але без промовчування недоліків минулого: вона не закриває й не виправдує тих помилок, які випливали з колишнього польського імперіялістичного наставлення знецінювання українського потенціялу й наших культурних надбань. Праця бажає увійти в майбутнє з повною свідомістю минулого, яке мало б нас дечого навчити. Звичайно, поодинокі твердження автора вимагають окремої оцінки, бо тут хочемо ширше згадати том Наукових Записок УВУ ч. 9-10. Вже самі розміри книги звертають увагу: 387 сторінок тексту, XXVII сторінок вступних інформацій та індексів, XXIV крейдоких вкладів із ілюстраціями.

Цінністю нового тому „Наукових Записок УВУ" є факт, що він зосереджується на одній проблематиці й збирає „Матеріяли до історії Української Церкви", яким є присвячені статті 11-ох авторів із: ЗСА, Канади, Італії, Німеччини і Франції. Матеріял є розложений у трьох частинах, з яких перша містить решту доповідей із Наукової конференції чотирьох наших наукових установ (НТШ-УВУ-УБНТ-УВАН) із Рокка ді Папа в 1963 році. Першу серію доповідей видало НТШ в окремому томі (181) своїх „Записок" (1966 р.), а другу серію тепер опублікував УВУ, при чому обидва рази праці вийшли як спільне видання всіх чотирьох Корпорацій, які спільно Конференцію улаштували. Редактор обох томів був Володимир Янів, який організував Конференцію у Рокка ді Папа.

В одній з перших статтей о. д-р А. Г. Великий, ЧСВВ, займається питанням „Вселенськости думання, як виявом української церковної дії". Автор вказує, наскільки тенденції до церковної єдности були впродовж цілої історії характеристичні для українців.

Друга з черги праця пера покійного проф. д-ра Дмитра Бучинського, яка не була читана у Рокка ді Папа Це праця „Богородичний культ в українському письменстві". Автор свою працю ілюстрував численними цитатами і її читається легко.

Дві дальші статті присвячені ювілеям двох визначних постатей з історії нашої Церкви: нашого першого Кардинала Ісидора (пера о. д-ра М. Ваврика, у 500-ліття смерти) та визначного подвижника Унії Іпатія Потія (пера о. ректора І. Назарка, у 350-ліття смерти).

Добре документована праця о. шамб. д-ра І. Хоми вказує на промінювання Української Церкви назовні, — і то в один з найтяжчих часів нашої історії. Вона змальовує працю майбутнього українського Владики о. М. Терлецького при поширенні Унії в Крижевацькій Єпархії — після її об'єднання з Апостольським Престолом в 1611 р. Сумлінна документальна студія побуджує до застанови про вклад України у розвиток Вселенської Церкви.

Д-р Б. Казимира присвячує свою розвідку важливому питанню „Релігійної самобутности українців у Канаді". Він використовує матеріял, добутий завдяки особистій переписці з єпархіяльними Консисторіями в Канаді.

В цілому, цикль праці добре доповнює матеріял попереднього Збірника (НТШ), зберігаючи назву цілости „Релігія в житті українського народу". Тільки стаття д-ра В. Федорончака дещо відбігає від теми, — вона присвячена „Понтифікатові Івана XXIII", але і вона не байдужа для історії Української Церкви, коли пригадати, скільки Іван XXIII зробив для нашої Церкви.

Друга частина Збірника концентрується на одній замкненій добі Української Католицької Церкви, конкретно на її активності під польською займанщиною між двома світовими війнами (1920-1939 рр.), і висвітлює активність пізнішого Митрополита-Ісповідника на тлі його праці у поодиноких Товариствах.

Починається цей відділ обширним нарисом історії Українського Богословського Товариства, що його основником був о. проф. — згодом, о. ректор — Йосиф Сліпий. Автор „нарису" — проф. д-р Володимир Янів написав свій огляд справді з пієтизмом і теплотою. Він дав також бібліографічний показник на повних 28 сторінок петітового складу. Те, що В. Янів дав у своєму нарисі про УБНТ, то проф. д-р В. Ленцик накреслив у віднесенні до Української Богословської Академії, який у цій праці в „Збірнику" наголосив спеціяльно ролю Митрополита Йосифа Сліпого, як ректора Духовної Семінарії і Богословської Академії у Львові.

В окремій статті о. проф. д-р М. Соловій, розглянув непромінальні заслуги Митрополита - Ісповідника, як науковця- дослідника і вказав на той відгук, який о. д-р Йосиф Сліпий здобув собі в міжнародних колах вже як молодий дослідник. В дальшій статті о. митрат проф. П. Хомин зайнявся більше ідейно-ідеологічним підложжям творчости Митрополита, спинившися зокрема на „ідеї єдности Церкви в праці та змаганнях Кир Йосифа, як вченого і владики".

Матеріяли другої частини „Збірника" в більшості походили з Конференції НТШ, яка відбулась в Ню Йорку, точно в день 70-ліття Кир Йосифа (17 лютого 1962 р.), коли Ювілят був ще на засланні.

Виданням „Збірника" УВУ перший відзначив ювілей Блаженнішого Кир Йосифа, і цим дав доказ, як тісно УВУ пов'язаний з нашим громадським життям.

Том „Наукових Записок УВУ" має в третьому відділі цінну і інтересну документацію, вартість якої є тим більша, що зміст документів збагачений їх численними фотокопіями.

Цікавою є фотокопія відручного листа Папи Пія XII у 40-ліття священства Кир Йосифа, вислана на заслання (оригінал не дійшов у той час — 1957 р. — до адресата!). Для повноти додано текст відомого послання Владик, опублікованого напередодні 70-ліття Владики-Ісповідника, та текст меморіялу українських мирян до світової опінії з тієї ж самої нагоди.

Вперше друкуються, на підставі архівних матеріялів Українського Християнського Руху, дані про акцію французьких інтелектуалістів та послів за звільнення Митрополита - Ісповідника. Акція була переведена в рр. 1961-1962, і серед 25 підписів інтелектуалістів ми знаходимо 8 сигнаторів із т. зв. Академії Безсмертних. Фотокопія одної петиції є подана із факсиміле оригінального підпису. Є також повний список 113 французьких послів, які свого часу підписали петицію. Як дальші документи тієї акції за звільнення є тексти та фотокопії листів Пань, які допомагали при переданні документів до відповідних чинників.

Цінні матеріяли до відзначення 70-ліття Кир Йосифа у Мюнхені із німецьким текстом промови кард. Юліяна Депфнера та інших доповідей.

У подвійний Ювілей Первоієрарха Української Католицької Церкви УВУ видав оцей свій „Збірник", та ще й відзначив Кардинала Йосифа напередодні посвячення Собору св. Софії в Римі — наданням йому почесного докторату.

1969 рік впишеться в історію не тільки як рік посиленої праці над розбудовою авдиторного навчання та поглиблення зв'язків із чужинцями, але і як рік збільшеної видавничої праці.

Ганна ЧЕРІНЬ

В'ЇЖДЖАЄМО В ОСІНЬ

З діда-прадіда кажуть:
„Прийшла вже осінь . . ."
Або:
„Зима приїхала". . .
(ще й на санях . . .)
А може ж,
то ми,
навколо земної осі,
Їздимо на гостювання?

Наче в кінотеатр — каруселею,
Де стоять непорушно чотири екрани:
Одні — осінньо-сумні,
а інші —
травнево-веселі —
А іде глядач,
у полон омани.

Ось і тепер:
в'їжджаємо в осінь.
А осінь — зими передмістя.
Плутається павутиння в волоссі,
Шиються шати з пожовклого листя . . .

Скоро час вирушати —
а шкода лишати
Золоті,
ще незношені шати,
Неба спокійну синь,
І сонця останню теплінь,

І йти назустріч з немилою —
В холодні обійми зими . . .
Невже ж не до нас вона
ввійде силою,
А ми до неї
йдемо самі?!

15 вересня 1969

ТВОРЧЕ ДИВО

(Продовження зі стор. 4-ої)

ну місію — співати не цяцькованими словами-самоцвітами, не красу оспівувати, а подивитись на огорожі, де стогнуть в Сибірі замучені:

Кинь цяцькованих слів
самоцвіти, —
Ось про них пиши,
не про квіти!
Ті сибірські неписані міти
Твій обов'язок оживити;
(„Надхнення").

З погляду формального ця збірка не приносить багато нового супроти попередніх збірок авторки, але все ж таки деякі зміни є, а саме: помітна більша ускладненість ритміки, сказати б, ритміка стала вільніша ,ніж у попередніх збірках, також більше оригінальних, вишуканих рим. Дуже часті в цій збірці самобутні, оригінальні рими, що їх ніде не зустріти. Так: топтали — на поталу, ілюзій — молюся, кусень — землетруси, море — непокори, по ріці — папірців, бережемо — вже ми, крильця — тридцять, джерела — померла, з гілки — тільки, покривалом — криваво, любистку — миска, азалії — казали їй, човен — Бетговен, впарі — гербарій і т. д.

Визначення вартости цієї експромтом появленої збірки може бути різним, залежно від розуміння, кваліфікації й інтенції оцінювача. Тут маємо на увазі не якусь критичну калькуляцію, а головне зосередження уваги читача на незвичайнім творчім явищі.

В нашій добі, коли традиційні вартості знецінюються, коли поети нервозно шукають нового й не знаходять, поезії Ганни Черінь особливо цікаве явище. Їх не назвеш традиційними, що часто збігаються з епігонським повторенням, але не рветься поетка й до модерністичної еквілібристики. В її поезіях відчувається мистецька свіжість, самобутність. Разом це життєрадісні, погідні твори ,в них немає песимістичного чи занепадницького ниття.

Яке ж місце авторки в нашій сучасній поезії? Якщо епігони в поезії (а їх є досить) — це складова сила минулого, а модернізм — фантасмагорія, то поезії Ганни Черінь — це традиційність плюс елементи самобутности без будь-яких прикмет епігонства, Це, сказати б, вислідна або рівночинна сила сучасности. Авторка має щось істотно своє. Це насамперед її динамічна інтуїтивність. Можна шукати аналогій в інших поетів. Позірні аналогії приводили до паралель з російською Ахматовою. Але скравки подібности це не тотожність. Ганна Черінь — індивідуальність, вона нікого не наслідує, нікого не наподібнює. Ця така вийнятково й дивно появлена збірка мусить нагадати нам про ігноровану в критиці, але не в читача, як більшість поетів, авторку, що істотно відрізняється від усіх, має свою життєво-творчу сутність. Ця збірка свідчить про новий стрибок у нову якість, у нові творчі темпи авторки, отже й у нову кількість. Досі темпи були незадовільні. Маленька юнацька збірочка „Крещендо" та трохи більша „Чорнозем" — це мало для поета, що вступає в середній вік. Перед авторкою або-або. Та ще не пізно. Цей творчий вибух, цей трамплін подає надію, що наша талановита поетеса хутко здійметься в нові висоти і збагатить українську поезію ще цікавішими несподіванками свого творчого вияву.

Збірка „Вагонетки" — це своєрідний „штурм унд дранг" поетеси після попередніх років порівняно повільного творчого процесу, коли вона, як сама зазначає в передмові, писала пів сотні поезій за рік або й за два. Та це й не диво, бо то ж у її житті були роки невстабілізованости — переселень, здобувань освіти, фаху, заробітчанства. Тепер пів сотні поезій за кільканадцять годин. Отож, ні про яке вигасання таланту,творчу кризу чи занепад говорити не доводиться. Поетичний потенціял авторки ще далеко не вичерпаний.

Окремо слід відзначити красу й чистоту літературної мови Ганни Черінь. Дуже мало в нас поетів, щоб так дбайливо плекали мову. Поставмо це в заслугу авторці.

Перед текстом у збірці вміщено фотосвітлину авторки в своїй хатині. Це вираз ледве усміхненої з трояндою в ніжно складених долонях порівняно молодої жінки, що її творчий шлях ще має майбутнє. Збірка „Вагонетки" — подія в житті української поезії.

Нас ні на краплю не зроблять відомими в світі наші викрики про те, що ми не росіяни, не поляки, з якими намагаються нас ототожнити вороги наші. Тільки здобутки самобутньої культури й мистецтва можуть осягнути цю мету. Тож підтримуймо наших талановитих мистців морально й матеріяльно, хоча б купівлею їхніх творів.

Кваліфікований читач знайде в цій збірці багато для думання й естетичної втіхи. Масовий читач побачить у цих поезіях своє „Я" й з приємністю запитає: „Звідки вона мене так знає?"

А-рм

Алла КОССОВСЬКА

ЗАМЕТІЛЬ

О, молодосте промениста,
Ти знов ввижаєшся мені,
Коли проноситься над
містом
Зима на білому коні.
Сріблясті миготять
сніжинки,
Неначе рій великих бджіл
І кров женеться знову
гінко
У лябиринті синіх жил,
І хочеться сміятись дзвінко,
Як дівчині в шістнадцять
літ,
Легким сніжинкам-
балеринкам
Летіти вслід, летіти вслід!
Закрути мене, весела
заметіль!
Хай летять сніжинки
відусіль,
Ми з тобою разом підемо
в танок,
Я від тебе не відстану
ні на крок!
То дарма, що юна ти,
а я стара,
Життєва моя не програна
ще гра!
Так тягни мене, крути
мене, лети,
Безупину, без надуми,
без мети!

Віднайдення людського світу

Міра Гармаш — „Віднайдені роки", поезії, мистецьке оформлення Р. Василишина, Торонто, 1968 р.

Сучасній людині, задивленій під ноги, щоб не спіткнутись у пришвидченому темпі життя цього сторіччя, і задивленій у космос, щоб продовжити життя, залишається занадто мало часу на те, щоб поглянути на себе й довкола себе. Звичайно, і на себе й на довкілля можна дивитись по-різному. Незабутній Євген Маланюк з іронією радив малодушним далі займатись „самокопирсанням", бо для них це буде „вигідний спуск у небуття". Але Максим Рильський не даремно у своїх кращих українських (були й не українські) творах перестерігав, що відхід людини від природи жорстоко помститься на людині й людству, яке само є частиною природи.

Український поетичний світ останнього півстоліття творили будуючий гнів Маланюка, „ластівки літають, бо літається" Рильського, архітектурні „Будівлі" раннього Бажана, пролітаючі в далечінь романтичні вагони українського Сосюри (був і не український Сосюра). Видатний сучасний поет-патріот сл. п. Василь Симоненко, як і його сучасниця, новітня Леся Українка, переслідувана й замовчувана тепер в Україні — це духові діти не лише Тараса Шевченка й інших українських поетів-клясиків, а й великою мірою згаданих вище поетів, якщо не конче в політичному, так у мистецькому аспекті. Вони стали продовжувачами української поетичної традиції, одночасно додаючи свої нові цеглини до великої будови української поезії, що поставила Україну в Европі поряд із досягненнями інших державних народів.

Свого місця в процесі дальшого здвигнення цієї величної будови шукає й відносно молода поетка Міра Гармаш в Америці, яка в кінці минулого року виступила із першою збіркою „Віднайдені роки", а перед тим видала цікаву поему для дітей „Журавлі". Вона, хоча виростала майже за кордоном, знайшла себе раз-назавжди:

. . . „А хто ж я? Звідкіля
взялась?
Душа моя в вечірній час
Кудись назад помандрувала:
Я ж під Чумацьким Возом
спала,
Під темним небом горілиць
Посеред кедрів і ялиць".

Для Міри Гармаш немає проблеми батьківщини. З Філядельфії вона часто мандрує в Карпати, у Львів, до далекої Праги, задумується над героїзмом і трагедією Крут, над проблемою України. У поезії, адресованій молодій поетці по той бік, Міра Гармаш стверджує:

. . . "Ми звами там,
по тому боці,
Де город нам поставив Кий!"

В іншому творі — признається:

. . . „І я ходжу по лісі,
отам в далекім краю,
Хоч на стежках чужини
осінній лист збираю".

Маючи перед собою, як дороговказ, палахкітливе полум'я боротьби України, поетка не відкидає дійсности цього світу, ані її оточення. У збірці є вірші „Мюнхен 1945", є „Шотляндська поема" до музики Е. Мек Довелла, є романтичний „Шопен — прелюд дес-дур", є багато ніжних людських почуттів, переживань, згадок. Вона — людина нашого часу. Але Міра Гармаш остерігає читача перед внутрішньою загибіллю через розрив із батьківщиною, з власною культурою, з природою.

„Романтика лісу . . .
До втоми
Тут тиша, Безлюдні поля...
Що десь розбивають атоми,
Не можу повірити я".

Не реклямні вогні, а „листопад вітає храми і палати", і сама авторка — „мавка з Карпатського бору", яка „зимою дрімає у скелі, весною цвіте в полонині".

Збірку „Віднайдені роки" можна б назвати віднайденням себе, самовіднайденням людини, Виявляється, що й на порозі космічної ери людина може бути повноцінною і повнокровною, реалістичною і романтичною водночас, бачити „листя кленового чорні й гострі тіні на білій стіні", проводити юні мрії і думи „мерехтливим шляхом метеора", не лише ракети; плакати на могилі Франка чайкою, підіймати калину на гробах Стрільців слухати „мову концерту а-дур", вірити, що „пробудяться раби німії" та будити оспалих і остерігати тих, які задалеко відійшли від себе.

Не всі малюнки природи вдались авторці (до речі, хрещениці Василя Стефаника), не додають нового українській поезії такі рядки, як „запахли ніжні клени, вітаючи весну"; не можна сказати „скінчився похід хоробрий, не залишився й дим" — не залишилося й диму . . . Але далеко не кожному дано сказати оте „я ж під Чумацьким Возом спела", так по-своєму оспівати Святойванівську ніч, або з надзвичайною безпосередністю проспівати:

. . . „Я — мавка карпатського
бору,
З'їжджаю зі сміхом
по мохах,
То знову спинаюсь під гору
В тереми зеленого Оха.
Хлюпочуся в сяйві потоку,
Волосся у м'яті вмиваю,
І тут я щоліта, щороку,
Во вся я із тебе, мій краю"...

Міра Гармаш, очевидно, зробила перший важливий крок у поезії. Збагачення словника, шукання контрапунктних закінчень, нових форм вислову — це її безпосередні завдання. Про широчінь тематики і тривкість пов'язання поетки із своєю культурою немає чого турбуватись: Міра Гармаш пов'язана з Україною, її долею та боротьбою органічно, будучи людиною свого часу, дочкою нової ери і нового світу. Що в цій поетці особливо привабливе, так це її безпосередність, поєднання з напівзабутим сучасною заклопотаною людиною світом — з матір'ю-природою, розмова з власною душею, звернення людини до людини, як до сестри чи брата, але тільки тоді, коли людина заслуговує на таке високе означення.

Леонід Полтава

Міра ГАРМАШ

НАД БЕРЕГОМ...

Над берегом у Назаре
Сидять жінки-вдовиці.
В них чорний одяг,
Чорне все: і очі
И душі й лиця.
З ранку до ночі
Тут сидять
Зажурені вдовиці,
Із чорних хвиль
Не зводять віч.
Що їм, нещасним, сниться?
Чи чорне вчора,
Чи чорне завтра,
Чи, може, чорне нині?
Мабуть посохли сльози їм,
Сльози чорні, вдовині.
Що їх тут вабить?
Стіни хвиль?
Чого сидять охоче?
. . . Не вірить розум,
Та вірить серце
В те, чого хоче.

НОВІ КНИЖКИ

ПОЕЗІЯ

Ганна Черінь. ВАГОНЕТКИ.. Поезії. Чікаго — Ню Йорк, 1969. Форм.: 205×140 мм. 70+ нп. стор.

Нестор Ріпецький. ПІСНІ ДАЛЕКИХ ОСТРОВІВ. Переспіви з японської лірики. Асоціяція Діячів Української Культури. Торонто — Ню Йорк, 1969. Форм. 190×157 мм. 47+1 нп. стор. (Увідне слово: Володимир Гаврилюк. Літературна редакція: Вячеслав Давиденко. Мистецьке оформлення Ждана Ласовського.

Роман Вабовол. НАВІЩО ПРО ТЕ ЗГАДУЮ? Видавництво „Зоря". Лювен, 1969. Форм. 210×135 мм. 138 стор. (Видане накладом автора. Тираж 400 примірників. Циклостиль).

Стефан Семчук. СВІТЛІСТЬ ДУМКИ. Поезій книжка десята. Вінніпеґ, 1970. Форм. 200×132 мм. 94+2 нп. стор.

Роман Метельський. МІЙ РІДНИЙ КРАЙ. Поема. Накладом автора. Пассейк, Н.Дж., 1969. Опр. форм. 185×130 мм. 128 стор.

ПРОЗА

Докія Гуменна. ЗОЛОТИЙ ПЛУГ. Роман. Об'єднання Українських Письменників „Слово". Нью Йорк, 1968. Опр. Форм. 210×145 мм. 291+1 нп. стор. (Обкладинку скомпонувала авторка).

Докія Гуменна. ЧОТИРИ СОНЦЯ. Оповідання й новелі. Об'єднання Українських Письменників „Слово". Нью Йорк, 1969. Опр. Форм. 212×147 мм. 246+2 нп. стор.

Дарія Ярославська. ОСТРІВ ДІ-ПІ. Роман. Трилогія „Повінь". Друга частина. Українське видавництво „Добра Книжка", 184 випуск. Торонто, 1969. Форм. 215×140 мм. 320 стор.

George Olenko. I WAS A SLAVE AND BEGGAR. By... Pageant Press International Corp. New York, 1969. Size: 210 x 140 mm. 6 np. + 165 + 1 np.

ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА

Олена Цегельська. НАПРОВЕСНІ. Казки й оповідання. Об'єднання Працівників Дитячої Літератури. Торонто — Нью Йорк, 1969. Форм. 255×178 мм. 48 стор. (Вінєта Юрія Козака. Ілюстрації Юрія Козака, Михайла Михалевича і Петра Холодного).

Никифор Щербина. ПРОЛІСКИ. Вірші для дітей. Видавництво „Світанок". Нью Йорк, 1969. Форм. 230×165 мм. 47+1 нп. стор. (Для дітей дошкільного та молодшого й середнього шкільного віку. Обкладинка й малюнки мистця Миколи Бутовича).

Роман Завадович. МАРУШКА - ЧЕПУРУШКА І ЛЕСЬ ПОБІГДЕСЬ ТА ІНШІ ВЕСЕЛІ ОПОВІДАННЯ. Об'єднання Працівників Дитячої Літератури. Торонто — Нью Йорк, 1969 Форм. 253×178 мм. 55+1 нп. стор. (Віньєта Юрія Козака. Ілюстрації Любослава Гуцуляка, Едварда Козака, Юрія Козака).

Леонід Полтава. МАЛЕНЬКИЙ ДЗВОНАР ІЗ КОНОТОПУ. Історичні оповідання. Об'єднання Працівників Дитячої Літератури. Торонто — Нью Йорк, 1969. Форм. 255×180 мм. 38+2 нп. стор. (Віньєта М. Михалевича. Ілюстрації М. Михалевича і М. Дмитренка).

АНТОЛОГІЇ

ЛІТЕРАТУРНА БОЙКІВЩИНА. Антологія. (Упорядник) д-р В. О. Луців. Накладом Комітету Бойківщини. Філядельфія — Стейт Коледж, Па., 1969. Опр. Форм. 240×150 мм. 388 стор. (Літературна Бойківщина виходить як перший збірник в серії видань Комітету Бойківщини).

ЕНЦИКЛОПЕДІЇ

Наукове Товариство ім. Т. Шевченка, ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА. Словникова частина. (Зошит) 25. Головний редактор проф. д-р Володимир Кубійович. Видавництво „Молоде Життя". (Сарсель, 1969). Форм. 250×175 мм. Стор. 1921 - 2000. (Від гасла: Павлусевич Володимир до Перемишлян).

АЗБУКОВНИК — КОРОТКА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ. Зшиток 5. „Київ", (Філядельфія), 1968. Форм. 243×160 мм. Стор. 249-312.

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

О. Сулима-Блохин. КВІТКА І КУЛІШ — ОСНОВОПОЛОЖНИКИ УКРАЇНСЬКОЇ НОВЕЛІ. Український Технічно-Господарський Інститут. Мюнхен, 1967. Форм. 240×167 мм. 102+4 нп. стор.

МОВОЗНАВСТВО

Юрій Шевельов. „РІК ВИДАННЯ ДРУГИЙ". Відбитка з журнала „Сучасність", ч. 8/104. Мюнхен, 1969. Форм. 225×155 мм. 15+1 нп. стор.

ФОЛЬКЛОР

Олекса Горбач. НАРОДНІ ПІСНІ З С. БРОДИНА ПОВІТ РАДІВЦІ (ПІВДЕННА БУКОВИНА). Мюнхен, 1968. Форм. 242×170 мм. 31+1 нп. стор. Відбитка з „Наукових Записок" УТГІ т. XIV за 1968 (XVII).

ІСТОРІЯ

Наталія Полонська - Василенко. ВИДАТНІ ЖІНКИ УКРАЇНИ. Накладом Союзу Українок Канади з Фундації ім. Наталії Кобринської. Вінніпеґ — Мюнхен, 1969. Опр. Форм. 240×160 мм. 160 стор. (Обкладинка Мирона Левицького. Супровідне слово — Наталія Левень-Когуська. Стаття Олександра Оглоблина п. н. „Наталія Дмитрівна Полонська-Василенко).

Василь Іванис. БОРОТЬБА КУБАНІ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ. Український Технічно-Господарський Інститут. Серія: Монографії Ч. 4. Мюнхен, 1968. Форм. 240×167 мм. 140 +2 нп. стор.

Августин Штефан. УКРАЇНСЬКЕ ВІЙСЬКО В ЗАКАРПАТТІ. Накладом українського військового журналу „Вісті Комбатанта". Торонто — Ню Йорк, 1969. Форм. 225×150 мм. 28 стор. (Відбитка статтей, друкованих у Вістях Комбатанта ч.: 3, 4-5 — 1966 і ч. 1 1967. Накладом 500 примірників).

М. Прокоп. ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ. (Відбитка з Енциклопедії Українознавства, сторінки 1863-1867). Наукове Товариство ім. Шевченка. Париж — Нью Йорк, 1969. Форм. 240×170 мм. 7+1 нп. стор.

Лев Биковський. ВІД ПРИВОРОТТЯ ДО ТРАПЕЗУНДУ. Спомини (1895-1918). Українське Історичне Товариство. Серія: Мемуартистика, ч. 1. Видавництво „Дніпрова Хвиля". Мюнхен — Денвер, 1969. Форм.: 240×170 мм. 133+3 нп. стор.

НАУКА

Vladimir Vernadsky. THE FIRST YEAR OF THE UKRAINIAN ACADEMY OF SCIENCES (1918-1919). Reprinted from "The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S., Inc.", Volume XI, 1964-1968, Number 1-2 (31-32). (New York, 1968). Size: 225 x 160 mm. Pp. 31-1 np.

О. Архімович. ПІДСУМКИ ДІЯЛЬНОСТИ УКРАЇНСЬКОЇ ВІЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК В 1967/8 АКАДЕМІЧНОМУ РОЦІ. Українська Вільна Академія Наук, Нью Йорк, 1969. Форм. 240×170 мм. 10+2 нп. стор. (Відбитка з Українського Історика. Ч. 1-3 (21-23), 1969. 500 прим.).

Б. Кравців. ОСВІТА, НАУКА, ТЕХНІКА (Хронологічна таблиця). (Відбитка з Енциклопедії Українознавства, сторінки 1881-1891). Наукове Товариство ім. Шевченка. Париж — Нью Йорк, 1969. Форм. 240× 170 мм. 14+2 нп. стор.

ПОЛІТИКА І ПУБЛІЦИСТИКА

Ivan O. Kandyba. UKRAINE'S RIGHT OF SECESSION FROM THE USSR. By... Reprinted from "The Ukrainian Quarterly", Vol. XXV, No. 1 and 2, 1969. New York, (1969). Size 247 x 160 mm. 27 + 5 np. pp.

Taras Hunchak. A REAPPRAISAL OF SYMON PETLIURA AND UKRAINIAN-JEWISH RELATIONS, 1917-1921. By.., Reprinted from "Jewish Social Studies", Vol. XXXI, No. 3 (July 1969). Size: 250 x 180 mm. Pp. 163-183.

Роман Рахманний. На П'ятдесятій паралелі. Статті і коментарі: 1959-1969. Видавнича Спілка тризуб.Вінніпеґ, 1969. Форм. 227×155 мм. 266 стор. (Обкладинка: Дереворит Адріяни Лисак. Передмова: Іван Г. Сирник).

Євген Ляхович. УКРАЇНСЬКА ВИЗВОЛЬНА ІДЕЯ НА РОЗДОРІЖЖІ. (Бока Ратон, Флорида, 1969). Форм. 280×220 мм. 169 лл. (Циклостиль).

Олександер Брик. ТЕРНИСТИЙ ШЛЯХ УКРАЇНСЬКОГО УРЯДУ (1918-1921). У 50-ліття відновлення Української Державн. Вінніпеґ, 1969. Форм. 210×140 мм. 150+2 нп. стор.

АСОЦІЯЦІЯ УКРАЇНЦІВ В АМЕРИЦІ. Збірник документів. Вашинґтон — Трентон — Нью Йорк — Чікаго, 1969 Форм.: 260×175 мм. 47+1 нп. стор.

Дарія Ребет. ПРЯНІШЩИНА НА ПЕРЕХРЕСНИХ ШЛЯХАХ. На матеріялах тижневика „Нове Життя", Відбитка з журнала „Сучасність", ч. 8 (104). Мюнхен, 1969. Форм. 225×155 мм. Стор. 93-110.

УКРАЇНЦІ В ДІЯСПОРІ

Н. Л. Когуська. ПЕРЕД БРАМОЮ. Нарис історії Інституту св. Володимира в Торонті з нагоди його 25-річчя та у рік відкриття його нового будинку. Опрацювала... Торонто — Вінніпеґ, 1969. Форм. 228×155 мм. 126+2 нп. стор.

Товариство Українських Інженерів Америки. Відділ в Ню Йорку. УКРАЇНСЬКИЙ ІНЖЕНЕР (Збірник). Ню Йорк, 1969. Форм.: 210×140 мм. 93+1 нп. стор.

ЮВІЛЕЙНА КНИГА УКО: 1944-1959-1969. Видання Українського Культурного Осередку знагоди 25-ліття Українського Організованого Життя і 10-ліття Народного Дому в Лос Анджелесі. Редактор: Іван Овечко. Лос Анджелес, Каліфорнія, 1969. Форм. 280×215 мм. 251+1 нп. стор.

ДЕСЯТИЙ КОНҐРЕС УКРАЇНЦІВ У ЗСА — 24, 25 і 26 жовтня 1969 р. Ню Йорк, Н. Й. TENTH CONGRES OF UKRAINIANS IN USA — October 24, 25 and 26, 1969 New York, N.Y. (Ню Йорк — Філядельфія), 1969. Форм. 235×153 мм. 114+74 нп.

Michael & Martha Wichorek. UKRAINIANS IN DETROIT. November, 1968. Detroit, Michigan. Size: 225 x 152 mm. 192 pp.

„НОВІ БАЙКИ" ОЛЕКСИ ЗАПОРІЗЬКОГО

(Закінчення зі стор. 2-ої)

ший у нього для цього засіб — багатюща народна мова з її розмовними й ідіоматичними можливостями. Можна б наводити приклади на це майже з кожної байки, та за браком місця наведу тільки оцей ось образ, насправді перший - ліпший, що впав мені в око:

Верба, схиливши віти
кучеряві,
Дивилась, як на ставі,
Розкошувала Качечка:
хапає ряску —
Вже воло начебто кулак —
І все покаккує: „Смачненьке!
А так-так!"
Та й хлюпоснеться,
Крилами заляскає.
(стор.108)

Дуже влучно він використовує властиві українській мові дієслівні форми типу „лусь!" „сіп!" („і в кут хвіть"...).

Проте, є в його мові й певні недогляди, такі ненормативні слова, „як от „небозвод" (замість „небосхил"), „заковика" („притичина"), „виваливши язика" („висолопивши"...). Є невдалі і непотрібні в таких байках, як у нього, новотвори: „хлюпотошелест" (листя), „велешанобно". Хотілося б, щоб у його добрій мові не було форми „слон", а була форма „слін", що її давніш у живали в українській мові слівник Уманця і Спілки, Нарбутова „Абетка"), щоб не було слова „кутастий, а було „з гострими краями". Не добре виглядає в українській мові і слово „хмародер". — для цього є ліпше „хмаросяг" (я вперше вжив його в своїй збірці „Зойк", а на мою пораду використала його й Докія Гуменна в своїй назві „Серед Хмаросягів"). Використавши доцільно різні яскраві морфологічні форми для баєчного мовостилю, він, проте, надуживає й у цих „нових байках" згрубілих форм („хвостяка", „лобака", „бузувірюга" тощо), як надуживав їх у першій, бразилійській збірці, і я це відзначав як мінус у своїй рецензії. (Це, між іншим, ще один доказ на мій висновок із критичної практики, що насправді письменникам критика непотрібна, — вона потрібна тільки читачам на історикам літератури).

Переважна більшість байок Олекси Запорізького написана в традиційній формі нерівноскладових рядків, тільки декілька — у формі симетричних розмірів. Римування здебільшого добре, хоч є й деякі недоробки („чимскоріш — туди ж", „скелі — мель-мель-і"...).

Але згадані недогляди чи недоробки в цих „нових байках" — це, може, взагалі не остаточна опрацьованість текстів та наслідки того, що вони вийшли з друку без авторського догляду. Цим та ще, може, нашими еміґрантськими умовами друку пояснюється й наявність друкарських помилок, таких, як от кілька разів повторене „Ряпко" (замість „Рябко"), „забуті пащі" (замість „зубаті пащі", стор. 36).

Узагалі ж це видання — цінне надбання нашої літератури, і воно повинно знайти своїх читачів. Його можуть використати вчителі шкіл українознавства та батьки, що хочуть навчати своїх дітей доброї української мови. Але ці байки не тільки для дитячого читання.

В. Чапленко

P.S. Я думаю, що цією рецензією я не порушив свого зароку не писати рецензій на твори сучасних еміґрантських письменників, бож Олекса Запорізький відійшов уже в історію. Не знаю, що скаже редакторка цього видання.

Повість Івана Стоцького

Брюссель. — У Видавництві Центральної Управи СУМ вийшла 180-сторінкова повість письменника старшого покоління Івана Стоцького під наг. „Клепачівський Рейд", кольорова обкладинка та ілюстрації відомого мистця Михайла Михалевича із ЗСА. Повість видано під ч. 2 „Юнацької Бібліотеки СУМ". У книжці розповідається про національне прозріння ляйтенанта совєтської армії Тараса Нечая і його нареченої, дочки працівника НКВД, Оксани; про війну між фашистівською Німеччиною і СССР, про боротьбу української поліції на сході України проти комуністичних провокаторів і розгнузданих німецьких „визволителів". Загін української поліції у с. Клепачах, довідавшись про створення УПА, пробивався через німецькі застави, зводячи бої і з большевицькими партизанами, на Захід України. Збереглася листівка німецькою мовою, написана командиром загону Тарасом Нечаєм, у якій сказано, що загін буде розстрілювати кожного ґестапівця і кожного большевицького комісара за знущання над українським народом. Автор повісти, написаної в патріотичному дусі, Іван Стоцький, походить із Полтавщини, за фахом агроном і бухгальтер, друкуватися почав з 1927 р. нарисом „Марійка" в газеті „Червона Лубенщина". Переслідуваний в УССР, він подався на еміґрацію, тепер живе в Австралії. У 1955 р. вийшла його збірка оповідань „Потолочені хліба", друкується в поточній пресі. Повість „Клепачівський Рейд" з її барвистою мовою виявляє працю не лише письменника, а й літературно-мовного редактора. У книжці порушено тему, до нині не розроблену в українській національній літературі: ролю частин української поліції під час другої світової війни. В СССР і далі відбуваються суди над окремими членами допоміжної української поліції, як над „зрадниками народу". Іван Стоцький цікаво розповідає про те, як керівник поліційного українського загону звільняє з-під німецької охорони молоду жидівку, видаючи їй посвідку, що вона — грузинка. (В-чо).

Нове видання Німецько-Українського Товариства

Засноване 55 рр. тому, ще в 1918 р. в Мюнхені, з ініціятиви української групи і з великою підтримкою політичного німецького письменника з світовою славою, нині покійного д-ра Павла Рорбаха, Німецько-Українське Товариство продовжує свою працю. Крім зборів, прилюдних лекцій - доповідей, це Товариство в кінці 1969 р. видало перше число журналу німецькою мовою під назвою "Deutsch-Ukrainische Rundschau" - „Німецько-Український Огляд". Обкладинку цього видання на 60 сторінок прикрашує Тризуб. Число розпочинається статтею голови Німецько-Українського Товариства, члена Німецького Бундестаґу з 1965 р. Герберта Прохазки. Автор пише, що 40 мільйонів українців в Україні позбавлені прав людини, і вони провадять далі змагання за власну державність та що за кордоном живуть і працюють два мільйони вільних українців, які підтримують змагання в Україні. Частина української вільної спільноти живе у Зах. Німеччині. Німецько-Українське Товариство, як і цей новий його журнал, сприяють взаємозрозумінню та кращому пізнанню обох народів, що важливе для майбутньої вільної Европи. Далі поміщено привіт о. д-ра Василя Кушніра, як президента СКВУ та його подяку Німецько-Українському Товариству за ініціятиву видавати такий журнал, огляд відзначувань 50-ліття праці Німецько-Українського Товариства, інформація про І-й СКВУ, про українські Церкви у вільному світі; репортажі з відвідин Зах. Німеччини Первоієрархом Української Католицької Церкви Кардиналом Йосифом та Митрополитом УАПЦеркви Мстиславом і ін. матеріяли. У великому огляді сучасної бунтівливої української поезії в УССР поміщено багато перекладів на німецьку з творів В. Симоненка, М. Вінграновського, Ліни Костенко й ін. поетів. Статтю написав д-р Карл Зіс із Австрії. Крім того, в журналі опубліковані статті на різні теми, замітки, відгуки на книжки тощо. Відповідальним за журнал „Німецько-Український Огляд" є голова Німецько-Українського Товариства дир. Герберт Прохазка, головним редактором видання є д-р Зенон Пеленський. (л.п.)

Азбука і абецадло Маркіяна Шашкевича

В серії „Бібліотека Шашкевичіяни" появився черговий випуск. Це праця Маркіяна Шашкевича, науково-публіцистичний трактат — „Азбука і абецадло". Редакція „Бібліотеки Шашкевичіяни" дала не тільки передрук видання з 1836 року разом з автографом автора, але теж додавши три коментарі, які обговорюють працю з мовного та громадсько - політичного становища. Відомий шашкевичезнавець професор М. Тершаковець зробив наукову аналізу твору, а д-р Михайло Марунчак дав коментар п. з. „Азбука і абецадло наших днів".

Зі статті „Як прийшло до перевидання „Азбуки і абецадла" довідуємось, що цей унікальний оригінал переховувався в родині Лепких, а останньо в бібліотеці д-ра Романа П. Смика з Ковл Сіті, ЗСА, який не тільки передав цей культурний скарб до використання, але теж повністю покрив кошти цього видання. По 133 роках „Азбука і абецадло" побачила світ в друге.

З коментарів наявно видно яка велика подібність ситуації Пробудителя Маркіяна та наших днів. На фронтовій сторінці цього видання є присвята Блаженнішому Йосифові Кардиналові Сліпому як „видимому виразникові української азбуки наших днів". Видана книжка на люксусовім папері і з пересилкою коштує тільки 1.25. Замовляти: Markian Shashkevych Centre, 49 Euclid Ave., Winnipeg 4, Canada.

Літературний вечір Миколи Щербака

Ми у залі православної церкви у Ірвінгтоні. Зустріла нас привітна, родинна атмосфера. На столиках білі скартеті, у фляконах справжні свіжі волошки, вони таки зразу відкрились нам щирим й безпосереднім настроєм.

Літературний вечір поета Миколи Щербака зорганізувало Сестрицтво при українській православній церкві св. Тройці в Ірвінгтоні, 10-го травня 1969 р.

Вечір відкрила пані Нагнибіда з вияснениям, що це свято присвячено новій книжці Миколи Щербака: „Волошки".

Тоді усіх присутніх привітала пані-матка — дружина отця Селепини. Вітаючи, представляла присутніх і знайомила поміж собою, щоб затіснити ближчі зв'язки. Потім розповіла усім що видано збірку „Волошки" коштом Сестрицтва. Рівночасно, дружина отця Селепини закликала інші подібні організації їх наслідувати.

Згодом виступила письменниця Леся Храплива. Зараз же на самих початках підкреслила вагу цього вечора, що був рівночасно Днем Матері. Пригадала усім, що від найдавніших часів наші українські матері знаменні посвятою своїй рідні, жертвенністю народові, глибокою культурою. Згадаймо княгиню Ольгу, чи матір Івана Мазепи, чи цілу низку імен наших матерів. І власне на наших матерях сьогодні велика вага — як слід виховати майбутню ґенерацію, хоча б навіть через поширення української книжки і тим самим зберігання її вартостей.

І тут письменниця висловила дуже цінну заввагу, а саме, що Сестрицтво при православній церкві зуміло свою працю і матеріяльні вартості перетворити на вартості духові. Це справді дуже вартісна думка, бо матеріяльні вартості поза задоволенням перших потреб мають свою вагу лиш тоді якщо їх перетворити на вартості духові.

Книжка Миколи Щербака — сказала письменниця Леся Храплива, — насичена українським змістом. В ній і синьо-жовта обкладинка, і вірш про сині волошки серед жовтої пшениці — знову синьо-жовті барви. Ця книжка — це надзвичайно важлива протидія до масово поширюваної совєтської дитячої пропаґанди. Останній вірш у ній, а навіть кілька інших з глибокорелігійною тематикою.

Письменниця зазначила, що ця книжка не тільки важлива тут на еміґрації — колись на Україні зайде велика потреба української дитячої книжки і саме такі книжки, як „Волошки" ту потребу задовольнять.

Пізніше поет Микола Щербак, автор книжки привітав сердечно усіх присутніх і подякував їм за прибуття. Він вияснив, що спочатку задумано було видати більшу збірку, але за порадою педагогів вирішили видати в одній збірці вірші тільки для шкільної молоді і дітей у нижчих клясах. Думаю, що це правильно видавати окремими книжками літературу для ограниченого діяпазону віку, тоді більша можливість усуцільнити і сконкретизувати думку притаманну цьому, чи іншому вікові.

Щоб дати змогу поширенню ще й іншим книжкам, автор Микола Щербак відмовився від гонорару.

Потім виступила пані Вожаківська і прочитала деякі вірші з книжечки „Волошки". Особливість віршів Миколи Щербака — це простота і безпосередність висловів, ніжність та зрозуміння дитячих світів, пронизаних великою любов'ю до рідної землі. Своїм мистецьким читанням пані Вожаківська дала нам змогу їх близько відчути й зрозуміти.

На закінчення сам автор М. Щербак читав ще не видані свої вірші для старшої дітвори і молоді. Вони — ліричні і барвисті тільки ще більше скріпили зв'язок із автором і його тематикою.

Справді таких гармонійних, гарних вечорів небагато. Тому ми були заслухані у кожний вірш, у кожну нову думку, у поцум Шевченкового дуба, розквітання соняшників, волошок і мальв.

Сподіваємося, що Сестрицтво при православній церкві видасть й інші матеріяли поета і тим самим збагатить нас новими його творами.

Люба Коленська

ЗАСЛУЖЕНИЙ ЮВІЛЕЙ

(Закінчення зі стор. 2-ої)

ку передавалися при співпраці і за підтримкою Ліги Визволення України, а потім власними силами і засобами.

Крім цієї щоденної радіопрограми, п. Шарван зорганізував ще передачі через одну радіовисильню в Гемілтоні і в Торонто.

Підставою існування радіопрограми Василя Шарвана є комерційні оголошення. З цього засобу реклями користає багато українських підприємств.

З радіопрограми Василя Шарвана користають українські організації, товариства і установи, оголошуючи свої імпрези, відозви тощо. Деякі організації, а особливо СУМА і Пласт, передавали навіть свої окремі авдиції — виконані власними силами.

Не можемо не згадати також служіння радіопрограми Василя Шарвана харитативним справам.

Вже з цього короткого огляду праці радіопрограми Василя Шарвана бачимо, що це дуже важлива потрібна станиця. Без неї українській громаді було б важко, тим більше, що під сучасну пору це вже єдина українська програма в Бофало й околиці. Тому слід побажати тій станиці ще довгого-довгого існування та невпинного розвитку.

ОПЕРА „АННА ЯРОСЛАВНА" В ТОРОНТІ

До кращих імпрез минулорічного осіннього сезону в Торонті треба зарахувати приїзд Оперного Ансамблю з Америки під проводом композитора і диригента проф. д-ра Антона Рудницького з виставою нової української опери „Анна Ярославна". Вистава відбулась 15 листопада в найбільшій концертовій залі Месей Гол. Заля була по береги виповнена учасниками, почавши від еліти, старших громадян, молоді і дітей не лише з Торонта, але з поблизьких міст провінції Онтеріо та з ЗСА.

Лібретто написав відомий поет Леонід Полтава, зачерпнувши тему з світлої княвівської доби української історії XI-го століття: сватання і подружжя французького короля Генрика І Капетинґа з Анною, дочкою київського князя Ярослава Мудрого, вплітаючи притаманні операм драматичні конфлікти.

До слів лібретта проф. д-р Антін Рудницький скомпонував і музично оформив оперу у відносно короткому часі від 23 червня 1966 до 14 квітня 1967 р. В композиції опери багато хорових виступів, в яких хор „Кобзар" з Філядельфії дуже вдало вив'язувався у всіх трьох секторах: мішанім, мужеськім (дружинників) і жіночім, особливо в другій дії в гостинній кімнаті князівни в літнім замку у Вишгороді у співі князівських веснянок, що викликало захоплення у слухачів. На жаль бракувало тут оригінального балету п-і Роми Прийми-Богачевської. Частина Симфонічної Торонтонської Оркестри (30 осіб), якою диригував композитор, гарно і дискретно акомпаніювала хорам і солістам. Марта Кокольська — сопрано, як молода княжна, своєю поставою, стилевими багатими одягами і ніжним ліричним голосом вповні відповідала своїй ролі, а відома співачка Галина Андреадіс, меццосопрано, в ролі інтриґантки графині Монморансі була центральною особою вокально і сценічно.

З мужеских солістів найкраще вив'язався відомий співак баритон Лев Рейнарович у ролі короля Генриха І. Приємно було слухати тенора Івана Гоша в сольових піснях і дуеті з княжною Анною, а Юрій Богачевський, як початківець, вив'язувався зі своїх роль князя Ярослава і Кардинала досить задовільно, в нього милий і симпатичний голос. Опера „Анна Ярославна" в цілості сповнена численними мелодійними аріями з українськими народними мотивами, виконуваними окрестрою, хорами й солістами.

Про її музичні і мистецькі вартості скажуть своє слово професійні знавці-критики. Театральну обстановку заступала помислово і по-модерному оформлена сцена за ідеєю п. Ірка Дольницького: символами з гербів провінцій Франції чи українських князівств і освітним невеликим екраном, на якім появлялися характеристичні поодинокі образи, які представляли „парс про то-то" приміщення, де саме відбувалася відповідна подія, а виконавці в коштовних чудових стилевих костюмах відтворювали атмосферу української княжої доби, діяли підбадьоруюче на публіку, особливо на молодь. Всі з вдоволенням і ентузіязмом приняли цю небуденну виставу, обдаровуючи композитора і виконавців цвітами і щедрими оплесками. На жаль, автор лібретта не був присутній.

Особливо треба подивляти хористів з Філядельфії і солістів, які вкладають так багато посвяти і труду і не бояться невигод, бо це не оперний ансамбль, який професійно працює при сталому театрі з відповідними до вистави акцесоріями, але вони їдуть в мандрівку, не зважаючи на погоду по більших містах Америки й Канади і виступають на ,не раз, дуже мало відповідних сценах, щоб зазнайомити своїх і чужинців з нашою поважною музичною культурою на тлі світлої минувшини.

Українському Народному Союзові належиться велика вдячність, що з нагоди свого 75-річного існування, розуміючи вагу культурних надбань, подарував українській спільноті в світі „дар превеликий", спонзоруючи цінний вклад в українську музичну скарбницю — оперу „Анна Ярославна".

На еміґрації українська громадськість здобула велику культурну цінність, яка скріпить нашу національну гордість і почування, зокрема в нашої молоді.

Леоніда Вертипорох

Читайте українські книжки і газети, бо часте читання веде до просвіти, а просвіта — це сила.

У великій печалі повідомляємо Рідних, Приятелів і Знайомих та Українську Громаду, що в неділю, 18-го січня 1970 року відійшов у Вічність на 59-му році життя наш Найдорожчий

МУЖ І БАТЬКО

бл. п.

ОСТАП УЛИЦЬКИЙ

Пластун-Скоб, кол. член Української Військової Організації та Організації Українських Націоналістів, активний учасник українського революційно-визвольного руху, диригент шкільних, пластових, народних і церковних хорів.

ПАНАХИДА за спокій душі Покійного буде відправлена у вівторок, 20-го січня 1970 р. о год. 8-ій вечора в похоронному заведенні Walsh & Labella при 87th Street & Jamaica Avenue, в дільниці Woodhaven в Ню Йорку.

ПОХОРОН відбудеться в середу, 21-го січня 1970 р. о год. 9-ій рано із згадного похоронного заведення до церкви Покрови Пресв. Богородиці при 87 ій вулиці і 97-ій евеню в Озон Парку, Н. Й.

Опечалені:

дружина — ЛІДІЯ
дочка — АННА
сини: ІГОР з дружиною МАРІЄЮ
ЮРІЙ
АНДРІЙ
та близька і дальша Родина
в Америці й Україні

В 6-ту БОЛІСНУ РІЧНИЦЮ ВІДХОДУ У ВІЧНІСТЬ моєї Любої, Незабутньої ДРУЖИНИ

НАТАЛІЇ ЛЕВИЦЬКОЇ НИЧКА

відправиться

у вівторок, 20-го січня 1970 року

о 7:15 ранку

в Церкві СВ. ЮРА в НЮ ЙОРКУ

ЗАУПОКІЙНА СЛУЖБА БОЖА

на яку запрошую.

Д-р ГРИГОР НИЧКА

ВІДЕНСЬКА ХРОНІКА

НОВОІМЕНОВАНИЙ ПАРОХ ЦЕРКВИ СВ. ВАРВАРИ. — 14-го червня 1969 р. став парохом церкви св. Варвари о. д-р Олександер Остгайм-Дзерович. Новий парох, — це син відомиге українськиго лікаря і незабутнього українського громадянина, довголітнього голови Українського Католицького Братства. До 1-го червня, почавши від 1956 року, заряджували церквою оо. Василіяни і парохами були о. д-р Володимир Гавліч, о. д-р Орест Купранець та о. д-р Венедикт Сютик. Сотрудником був о. Тарас Прокопів. Інсталяція нового пароха відбулася 14-го червня в присутності Кардинала Франца Кеніґа, високого клиру віденської дієцезії і багатьох вірних. В год. 6:30 веч. відбувся молебен, співаний хором, що його згармонізував проф. А. Гнатишин. Молебен правили о. д-р О. Дзерович, о. д-р В. Сютик та Кардинал Кеніґ. У проповіді Кардинал подякував дотелерішнім парохам за їх труд, підніс заслуги оо. Василіян. Передаючи церкву і парохію в руки о. Дзеровича, думає, що немає кращого кандидата, бо хоч це уродженець Відня, знає добре свою українську мову і церковний обряд і знає ментальність віденців та зможе з ними бути в постійному контакті. Наших вірних закликав зберігати свій гарний обряд, піддержувати свій хор, що так гарно висловлює красу цього обряду, та горнутися до своєї рідної, такої гарної церкви. Після інсталяції відбулося прийняття, де був також присутній Кардинал, духовенство, члени церковної ради і дехто з виділу Братства св. Варвари.

ПРОЩА ДО МАРІЯ ТАФЕРЛЬ 21-го вересня 1969. Українська церковна громада вже давно не влаштовувала прощі в дальші сторони Австрії. Ця проща до чудотворної Божої Матері в Дол. Австрії увінчалася великим моральним успіхом. В прекрасній базиліці, перед вівтарем Богоматері, відправив о. парох співану Службу Божу і виголосив проповіді в українській та німецькій мовах. На прощу прибули автами й автобусом не тільки вірні з Відня, але також із околиць Лінцу й Ст. Пельтену. Чудовий спів Хору св. Варвари і пароха, який свій голос вміє пристосувати до гармонії хору, витворив дійсно молебний настрій. До успіху прощі причинилася гарна осіння погода.

УКРАЇНСЬКА ШКІЛКА при парафії св. Варвари почала працю 25-го жовтня 1969 р. У цій суботній школі ведеться навчання української мови, співу, обряду і народніх танців. Відкриваючи курси навчання, о. парох д-р Дзерович щирими словами заохотив дітей і присутніх родичів доложити старань, щоб навчити дітей рідної мови. В школі учать: Борис Ямінський, Христя Вітольд-Василик, проф. А. Гнатишин і Михайло Остапчук (танці). Навчання відбувається в парохіяльній домівці.

УКРАЇНСЬКИЙ СИМФОНІЧНИЙ ТВІР в радіо. Канадійське радіо в Монтреалі передавало 21 вересня 1969 року симфонічний твір нашого віденського композитора А. Гнатишина, а саме „Українську Суїту" у виконанні віденської радіооркестри. Біографію автора і аналізу твору виголошено у французькій мові. Суїту, що її на ленту награла віденська оркестра під управою Макса Шенгера і яка вже не раз була передавана на хвилях віденської радіовисильні, у вимін міждержавних культур зажадала управа радія в Монтреалі за посередництвом д-ра Богдана Весоловського, і віденське радіо переслало туди магнітну стрічку. Комісія, прослухавши її, постановила цей твір виконати.

ПАПСЬКЕ ВІДЗНАЧЕННЯ д-ра РОМАНА ЗАЛОЗЕЦЬКОГО. Їх Еміненція Франц Кардила Кеніґ у своїй палаті передав голові Церковної Ради при св. Варварі, д-рові Романові Залозецькому за його заслуги для нашої церкви і парохії папський орден „Про еклезія ет понтіфіче" від Папи Павла VI. Вручення відбулося 13-го вересня 1969 р. в присутності пароха св. Варвари і високопоставлених громадян нашої церковної громади.

ХОР СВ. ВАРВАРИ НА ТЕЛЕВІЗІЇ. 1-го листопада 1969 р. о. д-р О. Дзерович відправив торжественну Св. Літургію в наміренні українського народу, панахиду за бл. п. Митрополита Андрея Шептицького і за всіх, що поклали свої голови за нарід і самостійність Української Держави. В панахиді брав участь о д-р Сютик. Співав хор св. Варвари під управою проф. А. Гнатишина. Цього ж самого дня виступив цей хор у австрійській телевізії з піснею „Богородице Діво" Гнатишина. Солістка — Сільвія Штайн.

ПРОПАМ'ЯТНА ТАБЛИЦЯ УКРАЇНСЬКОГО АКАДЕМІЧНОГО Т-ВА „СІЧ" у ВІДНІ. Усіх бувших членів Т-ва „Січ" повідомляється, що незадовго відбудеться посвячення пропам'ятної таблиці з нагоди 100-літнього ювілею цього Товариства. Внаслідок недуги п-і Марії Дольницької, однієї з найбільших наших майстрів кераміки й емалю, праця над прекрасною документарною таблицею продовжилася. Всі члени Т-ва „Січ" у Відні, що переслали свої пожертви на цю таблицю, одержать барвну фотознимку, а їх імена будуть згадані на сторінках української преси. Комітет закликає давніх членів „Січі" до дальших пожертв, які проситься пересилати на руки д-ра Романа Сас-Залозецького: Кохґассе 29, 1080 Відень, або на адресу проф. Андрія Гнатишина, Рімерґассе 11/11, 1010 Відень, Австрія.

Секретаріят Братства ім. св. Варвари у Відні

З діяльности Української Медично-Харитативної Служби в Німеччині

Мюнхен. — Колишній Український Червоний Хрест, а тепер Українська Медично-Харитативна Служба в Зах. Німеччині, під керівництвом д-ра Ярослава Гинилевича, тільки від травня до вересня 1969 р. видала 5 408 німецьких марок на всебічну допомогу потребуючим українцям у Німеччині, Австрії Польщі, Югославії, Франції, навіть Параґваї. У звіті докладно подані дані про видатки в грошах, пакунках, ліках, одязі тощо з різних фондів: для хворих, інвалідів, для дітей, вдів і сиріт, з Фонду ліків. Амбуляторія на Дахауерштрассе за той час прийняла понад 1 000 хворих. Тільки з Фонду ліків амбуляторія видала безкоштовно ліків на 760 нім. марок. Кожного року Українська Медично-Харитативна Служба, що перебуває під патронатом Апостольського Візитатора для українців-католиків у Зах. Европі, Владики Архиєпископа Івана Бучка, видає на циклостилі дуже докладні звіти, з відомостями про кожний виданий пфеніґ-цент. Допомога провадиться без будь-яких зрізничкувань на тлі віровизнання, і не раз доходить в Україну для потребуючих вдів та сиріт, а навіть до Сибіру. У супровідному до звіту листі голова Головної Управи тієї установи, д-р Я. Гинилевич, звертається з проханням до українців: „Допомагайте нам допомагати". Адреса для людей доброї волі:

Ukrainian Medical and Charitable Service, Inc., Muenchen 2, Dachauerstr. 9/11, West Germany.

ВІДІЙШЛИ ВІД НАС

ЛЮБА КОНЕЧНА, членка УНС Відд. 37 Т-ва Любов в Елизабет, Н. Дж., померла 2-го січня 1970 р. на 75 р. ж. Нар. в Конько, на Білорусі. Стала членкою УНС в 1929 р. Полишила в смутку доньку Віруз чоловіком, зам. внучку Ліду, 4 правнуків і сестру. Похорон відбувся 5 січня 1970 р. на цвинтарі св Володимира в Джаксон, Н. Дж.

Вічна Їй Пам'ять!

Анна Гнатюк, секр.

MARIA HUMENYJ MITCHELL, членка УНС Відділ 142 Б-ва св. Михаїла в Елизабет, Н. Дж., померла 25 грудня 1969 р. на 19 р. ж. Покійна вступила до УНСоюзу в 1952 р. Полишила в смутку мужа Джамес, батька Михайла, матір Катерину, сестру Ольгу і брата Мирона. Похорон відбувся 29 грудня 1969 р. на цвинтарі Розедейл в Лінден, Н. Дж.

Вічна Їй Пам'ять!

Т. Маркович, секр.

ЮРІЙ ЖУК, член УНС Відд. 256 Б-ва св. І. Хрестителя в Рівергед, Н. Й., помер 25 листопада 1969 р. на 60-му р. ж. Нар. в с. Нагавців, Україна. Став членом УНСоюзу вдруге в 1961 р. Полишив у смутку дружину Анну, сина Івана та невістку. Похорон відбувся 28 листопада 1969 р. на цвинтарі Вестгамптон у Вестгамптон, Л. Ай., Н. Й.

Вічна Йому Пам'ять!

Ольга Недошитко, секр.

ЕВГЕН ДЕШКО, член УНСоюзу Відд. 257 Т-ва І. Годяка в Лос Анджелес, Каліф., помер 17 грудня 1969 р. на 76 р. ж. Нар. в Ромнах на Полтавщині. Став членом УНСоюзу в 1952 р. Полишив у смутку дружину Параскевію, 2 дочки: Маргарету і Валентину. Похорон відбувся 20 грудня 1969 р. на цвинтарі Форет Лавн в Глендале, Каліф. Покійний був сотником Укр. Армії.

Вічна Йому Пам'ять!

П. Сильчак, секр.

НИКОЛАЙ КОВАЛЬЧУК, довголітній член УНС Б-ва Покров Пресв. Богородиці, 178 Відд. в Манчестер, Н. Г., помер 23 грудня 1969 р. на 84 р. ж. Нар. в с. Шиньковичі, пов. Тернопіль, Україна. Полишив у смутку сина Петар, який є секретарем 178 Відд., невістку, 3 внуків і 4 правнуки. Похорон відбувся 27 грудня 1969 р. з укр. кат. церкви Покр. Пресв. Богородиці, де після Сл. Божої похоронено Тлінні Останки на цвинтарі св. Йосифа.

Вічна Йому Пам'ять!

П. Кухар, предс.

МАРІЯ БАРАН, членка УНС Відд. 307 ім. митр. А. Шептицького в Бостоні, Масс., померла 1 січня 1970 р. на 78 р. ж. Нар. в с. Плауча Велика, пов. Бережани, Україна і стала членкою УНСоюзу в 1950 р. Полишила в смутку мужа Дмитра, дочку Анну, а в Україні сина Василя. Похорон відбувся 3 січня 1970 р. з укр. кат. церкви Христа Царя на цвинтар св. Михаїла. Після похорону, на тризні зібрано 125.00 дол. на будову церкви.

Вічна Їй Пам'ять!

Д. Галонжка, секр.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНСОЮЗУ

СУБОТА, 24-го СІЧНЯ 1970 р.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Річні загальні збори Укр. Доп. Т-ва Дністер — 361 Відд. о год. 7:30 веч. у власній домівці при 119 Ave. "A", з таким порядком нарад. 1. Відкриття та вшанування пам'яті померлих членів. 2. Відчитання протоколу з попередніх річних зборів та його удобрення. 3. Звіт Контр. Комісії про фінансовий стан Т-ва Дністер. 4. Вибір Президії для дальшого ведення зборів. 5. Вибір бальотової Комісії. 6. Звіти уступаючої Управи. 7. Дискусія над звітами. 8. Схвалення нагороди новообраній Управі на 1970 рік. 9. Схвалення абсолюторії уступаючій Управі. (Внесок Контр. Комісії). 10. Вибір нової Управи на 1970 р. 11. Біжучі справи. 12. Закриття зборів. Після зборів — перекуска. Просимо ласкаво членів прибути на ці збори чисельно. — П. Кучма, предс., В. Яськів, рек. секр.

НЕДІЛЯ, 25-го СІЧНЯ 1970 р.

РІВЕРГЕД, Н. Й. Річні збори Б-ва св. І. Хрестителя — 256 Відд. о год. 3-ій по пол. в церковній залі. По виборах нової Управи — перекуска. — Ольга Недошитко, секр.

НЕДІЛЯ, 8-го ЛЮТОГО 1970 р.

ЯНГСТАВН, Огайо. Річні збори Т-ва О. Васараб, 348-ий Відд. о год. 2:30 по пол. в залі парафії укр. кат. церкви св. Трійці при 525 В. Раєн Авеню. Після річних зборів відбудуться місячні, на яких буде вибір делеґатів на 27 конвенцію УНС. Проситься чл. прибути. — Марія Макар, секр.

ЗМІНА АДРЕСИ

ДО АДМІНІСТРАЦІЇ „СВОБОДИ"
81-83 GRAND STREET
(P.O. Box 346)
JERSEY CITY, N.J. 07303

Долучую 25 центів — прошу змінити мою адресу:

Моя СТАРА АДРЕСА була:

ЧИСЛО ВІДДІЛУ (якщо член УНС) ______

Ім'я і прізвище: ______

Адреса: ______

Моя НОВА АДРЕСА така:

Ім'я і прізвище: ______

Адреса: ______

______ Zip Code ______

ТАРЗАН, Ч. 6307. Меду і Ніко п'ють одночасно отруту.

Тарзане! Я вже бачив, як кілька крапель тієї отрути вбивають лева!

Ти не злякаєш мене, Меду! „Дедо" на вістрю стріли швидко вбиває, але я також знаю, що „дедо" не шкідливе, коли випити його!

Сотнику Дикий Коте, Нікко раптом неначе побачив упиря!

Га, га! Ти сам себе вбив, хитрий Нікко! Мій вороже все моє життя, — тепер придивляюся, як ти вмираєш!